

ПРИЧА СА НАСЛОВНЕ СТРАНЕ

Било је то дан после дуго очекиваног, а неоствареног смака света. Решили смо мало да прошетамо долином реке Ђетиње. Састанак је био заказан код старог железничког моста на ужичкој плажи у суботу, 22. децембра 2012. године, и то, тачно у подне.

Некада је преко овог моста пролазио воз уског колосека, популарни „ћира“. Кажу, да је први воз у Ужицу дочекан слављем и весељем Ужичана и људи из околине, а испраћен са сузама у очима. Овај мост данас служи као туристичка атракција, а сваке године у лето храбри момци се такмиче у скоковима са моста у воду.

На излету је било шесторо нас новинара. Пардон, било нас је осморо, јер су нам друштво правиле две керуше лабрадорке. Дан је био пријатан за шетњу – ни хладан, ни топао. Пошли смо путем куда је некад пролазио „ћира“. Ту, поред самог моста, налази се стара хидроцентрала прављена по Теслином принципу само неколико година после чувене хидроцентрале на Нијагари. Више нас угледали смо зидине старог утврђења, познатог под називом Стари град. Нећемо много причати о њему, зидине и данас говоре о његовој историји. Некада су млади и заљубљени долазили на Стари град, седели на зидинама, уживајући у панорами Ужица, и љубави, наравно.

Испод нас хучала је наша лепотица Ђетиња. Постоје многе легенде о називу ове реке. Све се своде на исто – то је река деце, дечја река, детиња, то јест - ијекавски Ђетиња. Шетали смо, причали, уживали у природним лепотама. Поред пута, изнад саме Ђетиње, угледасмо једну необичну стену.

„Хајде да се овде сликамо за насловну страну“,

рече наш технички уредник, иначе учесник излета.

Наше новинарке пристадоше, попеше се на стену и тако настаде слика за насловну страну Петље.

Стигли смо до велике бране. Очарани лепотом коју смо угледали, решили смо да овде завршимо наш излет, да не кваримо сјајне утиске.

УВОДНА РЕЧ

Са великим задовољством поздрављам објављивање 22. броја листа „Петља“ који већ 20 година, традиционално, употпуњује прославу Дана Светог Саве и Дана Школе. Још један број школског часописа, показатељ је креативности и ентузијазма свих ученика и наставника, као и доказ жеље за сталним напретком и стварањем. Радујем се и поздрављам ту стваралачку снагу коју поседују људи ове школе.

Много тога смо заједно урадили у овој години, што је плод позитивне енергије која влада нашом васпитно – образовном установом.

Од 21. - 23. маја 2012. године, били смо домаћини и организатори 18. Републичког такмичења текстилних и кожарских школа Републике Србије, на коме су учествовали представници 22 школе. Сви ученици и наставници Техничке школе „Радоје Љубичић“ трудили су се да буду добри домаћини, гостољубиви и да своју школу и град представе на најбољи могући начин. Веома добре резултате постигли су наши ученици и на Републичким такмичењима грађевинских и саобраћајних школа, као и на спортским такмичењима.

За све ученике, који су завршили разред са одличним успехом и нису имали ниједан неоправдани изостанак, организовали смо у јуну наградни излет. Наиме, ученици су посетили етно село у Сирогојну, а приређен им је ручак на Златибору, у ресторану Угоститељско туристичке школе Чајетина.

Ученички парламент је својим бројним активностима значајно обележио претходну годину учешћем у пројектима на нивоу града, израдом графита на улазу у Школу, организовањем хуманитарних акција, спортских турнира... Све наведено даје нам веру да у овим временима, где владају људске слабости, ипак побеђује чистота човечије душе.

Стручна усавршавања наших професора и ученика кроз бројне семинаре, радионице, предавања, угледне часове и студијска путовања омогућују достижање високих и квалитетних циљева. Школа је васпитно - образовна установа и не само да желимо да ученици постигну што бољи успех у учењу, већ се веома много трудимо и да из школских клупа изађу као културни, самосвесни, одговорни млади људи способни за све обавезе и искушења који су пред њима.

мр Љиљана Милић

Такође, ангажовали смо се за побољшање услова у реализацији наставе и безбедности ученика. Извршена је реконструкција крова, поправке грејних и електричних инсталација, кречење велике и мале физкултурне сале, уграђени су рефлектори на згради школе који ће побољшати осветљење паркинга и простора испред Школе.

Са поносом могу рећи да смо заједничким трудом и жељом постигли много тога ове календарске године.

Надам се да ће та истрајност и ентузијазам доприносити сталном и све већем напретку ученика и професора који у сваком погледу достојанствено представљају нашу Школу.

мр Љиљана Милић, директор Школе

Ванредна ситуација, јануар 2012. године

ТАКМИЧЕЊА УЧЕНИКА

У ШКОЛСКОЈ 2011/2012.

ВРСТА ТАКМИЧЕЊА	ИМЕНА УЧЕНИКА И ДИСЦИПЛИНА	ПЛАСМАН	
27-29. април 2012. Ваљево, 23. републичко такмичење геодетских и грађевинских школа	Филип Деспић 3г1, статика и отпорност материјала	<i>2. место</i>	
	Милинко Кнежевић и Милош Николић 3г4, монтер суве градње	<i>3. место</i>	
27-29. април 2012. Матарушка Бања, 20. републичко такмичење саобраћајних школа	Генерални пласман од 24 школе	<i>6. место</i>	
21-23. мај 2012. Ужице, Републичко такмичење текстилних школа	Изложба ученичких радова, група ученика	<i>2. место</i>	
	Александра Савић 2г1, конструкција и моделовање одеће	<i>1. место</i>	
Спорте такмичења	Кошарка, 1. март 2012. Општинско такмичење	Мушка екипа <i>2. место</i>	
	Рукомет, 14. март 2012. Општинско такмичење	Мушка екипа <i>1. место</i>	
	Стрелаштво, 21. јануар 2012. Општинско такмичење	Женска екипа <i>3. место</i>	
	Стони тенис 19. октобар 2012. Општинско такмичење	Мушка екипа <i>3. место</i>	
		Женска екипа <i>1. место</i> а на окружном <i>2. место</i>	
	Пливање, 28. фебруара 2012. Општинско и окружно	Плазанић Ђорђе 4с2	<i>1. место</i>

На седници Наставничког већа од 15. јуна 2012. донета је одлука да се за ученика генерације прогласи **Николина Тасић**, ученица 4с3, која је и носилац Вукове дипломе.

За спортисту године проглашен је **Младен Васиљевић**, ученик 4с3 одељења.

УЧЕНИЧКИ ПАРЛАМЕНТ

ИЗЛЕТ

Ученички парламент је 18. јуна 2012. године организовао наградни излет за ученике који су разред завршили са одличним успехом и без неоправданих изостанака и учеснике програма поводом отварања Републичког такмичења текстилних и кожарских школа одржаног у нашој школи.

Излет је обухватио посету Музеју на отвореном „Старо село“ у Сирогојну и шетњу Златибором. Домаћини музеја упознали су нас са некадашњим начином живота

типичног домаћинства Златиборског округа. Ручак је организован у ресторану Туристичко-угоститељске школе из Чајетине.

Реализацију излета помогли су предузеће „Путеви“ обезбедивши бесплатан превоз ученика и Управа школе која је финансирала акцију.

ПРОЈЕКАТ

Ужички центар за права детета реализовао је пројекат „Млади против насиља - активизам младих за примену Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно-васпитним установама“ уз подршку Швајцарске агенције за сарадњу и развој.

Пројекат се реализовао кроз радионице и осликавање графита на тему „Стоп вршњачком насиљу“. Циљ акције је оснаживање младих за промоцију ненасиља.

Припремила: Миланка Петровић

РАД СЕКЦИЈЕ ЗА БЕЗБЕДНОСТ САОБРАЋАЈА

Схватајући безбедност у саобраћају као један од највећих проблема и препознајући потребу образовања ученика за безбедно учествовање у саобраћају, почетком ове школске године у подручју рада саобраћај, у школи је формирана Секција за безбедност саобраћаја. Основни циљ рада ове секције је развијање свести о значају безбедности пре свега код ученика, али и код свих осталих учесника у саобраћају. Такође, намера секције је да мотивише и покрене што више друштвених чинилаца како би се заједнички радило на побољшању безбедности свих, а посебно деце, и умањењу последица саобраћајних незгода.

Секцију су формирали професори саобраћајне струке Александар Митрашиновић и Александар Арсић. Секција броји 29 чланова, и то ученика следећих одељења: IIIc1, IVc3, IVc2, IIIc4и IVc1. Колико је ова област занимљива ученицима говори и податак да је ова секција и најбројнија на нивоу школе.

Секција је у претходном периоду учествовала у две акције. Поводом Међународног дана сећања на жртве саобраћајних незгода, чланови ове секције припремили су пропагандни материјал којим су позивали све учеснике у саобраћају, а посебно возаче, да поведу више рачуна о својој безбедности, а тиме и безбедности осталих учесника. Акцију су помогли Полицијска управа Ужице – Одељења саобраћајне полиције и АМСС - радна јединица Ужице. Пропагандни материјал дељен је возачима, али и

другим учесницима у саобраћају на неколико места на територији Ужица и Ариља.

Осим те акције, планирана је и реализује се акција која има за циљ повећање опште безбедности и заштите најмлађих у саобраћају. За ту прилику су ученици Техничке школе „Радоје Љубичић“, чланови Секције за безбедност саобраћаја, уз помоћ драмске секције,

Ученици наше школе учествују у представи за ученике Основне школе у Ариљу

осмислили и припремили представу за децу предшколског и раног школског узраста, која се први пут сусрећу са самосталним учествовањем у саобраћају. Назив представе је „Од куће до школе“, а има за циљ да кроз забаву најмлађе едукује како да се безбедно понашају у саобраћају. Истовремено, ученици – учесници представе добили су прилику да малишанима пренесу знања стечена у школи. Прилику да се забаве, али и да гледајући представу науче како да се безбедно крећу у саобраћају, имала су деца из вртића „Полетарац“ и „Бамби“, Предшколске установе Ужице као и ученици ОШ „Стеван Чоловић“ из Ариља. У току другог полугодишта у плану је обилазак и осталих школских и предшколских установа на територији града Ужица.

Поред наведених активности секција ће у наредном периоду покренути низ акција у складу са циљевима формирања секције. Једна од акција биће и дефинисање небезбедних зона око свих школа на територији града, као и предлог мера за њихово отклањање.

Презентација у кабинету школе

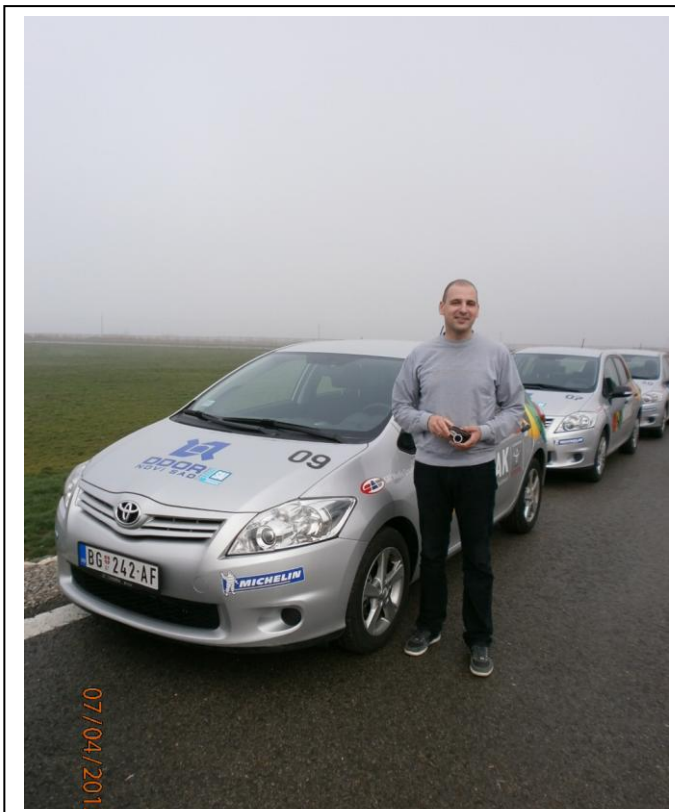
Александар Митрашиновић,
Александар Арсић и
чланови секције

ПОСЕТИЛИ СМО НАВАК

Годинама уназад провлачи се податак у медијима да је Србија једна од најнебезбеднијих држава у Европи што се тиче учешћа у саобраћају. И, заиста, сва истраживања која су спроведена у протеклих двадесетак година то потврђују. Ако је за утеху, за нијансу смо у предности испред Албаније и Грчке.

У нашој школи добар део предавања нас, наставника у саобраћајној смени, посвећен је проблемима безбедности саобраћаја, а некада смо толико досадни да грдимо ђаке када их „упецамо“ да прелазе на црвено светло. А све са једним разлогом, да се у свест младих уреже идеја о опасностима и ризицима које саобраћај носи.

Добар начин да сазнате шта то значи у стварним условима при великој брзини је да посетите центар НАВАК (НАционална Возачка АКадемија), који се налази у малом селу Суботиште код Руме, неколико километара од аутопута Београд - Загреб. Крајем месеца априла 2012. године, Александар Арсић и ја посетили смо центар НАВАК са циљем да на полигону испробамо тешком муком стечено знање и петнаестогодишње искуство о управљању моторним возилом. Уверени да смо искусни и

натпросечни возачи (као и сви у Србији), изашли смо на писту дугачку преко три километра и једва смо чекали да ускочимо у нове Toyota Auris. Након кратког упознавања са инструкторима који су нам задали „домаће задатке“, упорно смо покушавали да оправдамо наше возачке способности при брзини од 100 km/h. Испоставило се да је сваки маневар изузетно захтеван, тражи од возача максималну пажњу, а свака грешка се кажњава искључивањем са коловоза. У стварном саобраћају то би значило само једно - саобраћајна незгода са тешким последицама. Наравно, након упорног вежбања, савладали

Александар Арсић, Мирко Алвировић, Владимир Јовановић и Младен Алвировић

смо све задатке, баш онако као што и ви, ђаци, на крају полугодишта поправите све слабе оцене. Уследила су предавања и разне симулације превртања возила и судара у непокретну препреку, све са везаним сигурносним појасом, иначе вам о овоме не бих ни писао. Могу вам рећи да није нимало пријатно када те појас затегне, али барем можеш да се извучеш читав из аутомобила.

Центар НАВАК има и низ полигона за мотоциклe и теренска возила, а током године организује и слободне посете свих заинтересованих да тестирају неке нове моделе путничких возила.

Ако је неко заинтересован, више информација може да добије на сајту <http://www.navak.rs>, али, ђаци, прво књигу у шаке, да се положи возачки испит, а затим следи ово о чему сам писао. И наравно, не заборави да се у саобраћају само једном греши, нема поправног као у школи.

Припремио: Владимир Јовановић

ИНТЕЛИГЕНТНА ВОЗИЛА И САОБРАЋАЈНИЦЕ

Сектор саобраћаја један је од најважнијих сектора данашњице, а уједно и значајан носилац и окосница привредног и друштвеног развоја сваке земље. Будући да је то систем без кога појединац и друштво у целини не могу функционисати, као такав представља крвоток сваке земље, а тиме и основну претпоставку њених привредних и других активности. Степен развијености система саобраћаја у корелацији је с нивоом привредног развоја и квалитетом услова живота, на према томе од њега зависи и укупна приреда земље, региона или подручја. Стога је витални интерес сваке друштвене заједнице да подиже ниво квалитета система саобраћаја.

Међутим, осим позитивног друштвено-економског утицаја, саобраћај исто тако има и своју негативну димензију. Његова експанзија, произвела је низ негативних утицаја који константно угрожавају квалитет живљења и привреду земље. Ту посебно треба издвојити загађивање животне средине (ваздуха и воде) због велике емисије штетних гасова, стварање буке и вибрација, заузимање простора и површина, али и ванредних догађаја (саобраћајне незгоде). Загађивање животне средине, саобраћајне незгоде и загушење представљају три најзначајније категорије екстерних трошкова саобраћаја, који се у ЕУ процењују у износу од 8% БДП-а, при чему је друмски саобраћај одговоран за 90% укупних екстерних трошкова. Друмски саобраћај, који доминира и у путничком и у теретном превозу, у поређењу с осталим гранама саобраћаја далеко у највећој мери негативно утиче на животну средину. Највећа претња је константни пораст емисије тзв. гасова стаклене баште који директно или индиректно утичу на глобално отопљавање, промену климе, а тиме и на људско здравље. Због све већег штетног утицаја на животну средину, у свим секторима па тако и друмском саобраћају, посвећује се велика пажња његовој заштити. Како би се негативан еколошки утицај саобраћаја смањило, нужно је предузети низ мера. Уз незаобилазне техничко-технолошке захвате на превозним средствима и саобраћајницама, најефикасније средство је саобраћајна политика, како на глобалном тако и на националном нивоу, која мора водити у смеру одрживог развоја.

Концепт интелигентних транспортних система

Мобилност данас разликује свет од света пре стотинак година. Људи данас дневно путују више него што су некада путовали у целом животу. Ефикасност, безбедност, поузданост су кључне речи данас за оцену саобраћајно транспортног система. Повећање мобилности и степена моторизације довели су до дебаланса односно стања већих захтева од капацитета мреже. Резултат су загушења на мрежи за које се данас процењује да односе од 2 до 4% БДП годишње у Европи. Без обзира на прокламоване политике и стратегије овај ће се тренд под условом да не дође до неких непредвидивих ситуација наставити и у будућности. Остваривање потребе за рационалним саобраћајним системом, који је пре свега сигуран, затим економски ефикасан и еколошки оправдан, захтева нови начин посматрања и решавања саобраћајних проблема. Спровођење ових захтева изискује потпуно нову филозофију формирања, функционисања и управљања свим компонентама у оквиру саобраћајног система (инфраструктура/инфоструктура, возила, интеракција инфраструктура-возило и кооперација између возила) кроз ефективнију примену савремених управљачких, рачунарских и комуникационих технологија у саобраћају како при изградњи нових путних праваца тако и при рехабилитацији постојеће путне и уличне мреже. Високи трошкови изградње саобраћајне инфраструктуре, недостатак простора у урбаним срединама, растући критеријуми по питањима очувања квалитета животне средине и прихватљивог нивоа услуге саобраћајног система, наметнули су потребу за бољим искоришћењем постојећег капацитета мреже саобраћајница. Велике могућности за решавање сложеног захтева које корисници и друштво у целини поставља пред саобраћајни систем, налазе се у домену управљања саобраћајем. Иако развој

хардвера и софтвера у домену саобраћаја, може обезбедити ефикаснији приступ управљању саобраћајем, постаје јасно У свету су тренутно главни актери у развоју интелигентних транспортних система велики произвођачи аутомобила, владине организације и академске установе.

Стандардизација

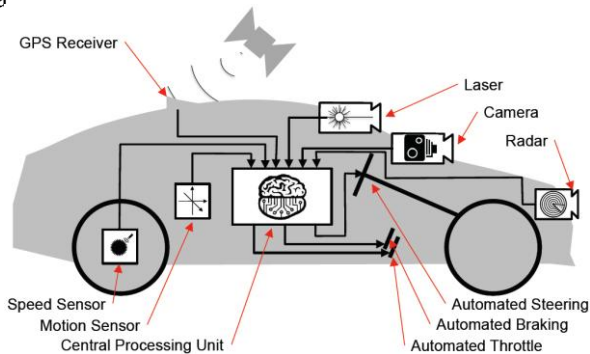
Међународна организација за стандардизацију - ISO дефинисала је 11 домена ITS-а:

1. информисање путника (*Traveler Information*)
 2. управљање саобраћајем и операцијама (*Traffic Management and Operations*)
 3. возила (*Vehicles*)
 4. превоз терета (*Freight Transport*)
 5. јавни превоз (*Public Transport*)
 6. хитне интервенције (*Emergency*)
 7. електронска плаћања везана уз транспорт (*Transport Related Electronic Payment*)
 8. сигурност особа у друмском превозу (*Road Transport Related Personal Safety*)
 9. надзор временских услова и околине (*Weather and Environmental Monitoring*)
 10. управљање одзивом на велике несреће (*Disaster Response Management and Coordination*)
 11. национална сигурност (*National Security*)
- Унутар сваког домена, односно функционалног подручја, налазе се одређене међусобно повезане услуге/сервиси. Скуп од 32 основне услуге како их је дефинисао ISO:
1. предпутно информисање (*Pre-trip Information*)
 2. путно информисање возача (*On-trip Driver Information*)
 3. путно информисање у јавном превозу (*On-trip Public Transport Information*)
 4. личне информационе услуге (*Personal Information Services*)
 5. рутни водич и навигација (*Route Guidance and Navigation*)
 6. подршка планирању превоза (*Transport Planning Support*)
 7. вођење саобраћајног тока (*Traffic Control*)
 8. надзор и отклањање инцидента (*Incident Management*)
 9. управљање потражњом (*Demand Management*)
 10. надзор над кршењем саобраћајне регулативе (*Policing/Enforcing Traffic Regulations*)
 11. управљање одржавањем инфраструктуре (*Infrastructure Maintenance Management*)
 12. побољшање видљивости (*Vision Enhancement*)
 13. аутоматизоване операције возила (*Automated Vehicle Operation*)
 14. избегавање чеоних судара (*Longitudinal Collision Avoidance*)
 15. избегавање бочних судара (*Lateral Collision Avoidance*)
 16. сигурносна приправност (*Safety Readiness*)
 17. спречавање судара (*Pre-crash Restraint Deployment*)
 18. одобрења за комерцијална возила (*Commercial Vehicle Pre-Clearance*)
 19. административни процеси за комерцијална возила (*Commercial Vehicle Administrative Processes*)
 20. аутоматски надзор сигурности саобраћајница (*Automated Roadside Safety Inspection*)
 21. сигурносни надзор комерцијалног возила на инструмент табли (*Commercial Vehicle On-board Safety Monitoring*)
 22. управљање комерцијалним возним парком (*Commercial Fleet Management*)
 23. управљање јавним превозом (*Public Transport Management*)
 24. јавни превоз на захтев (*Demand-Responsive Public Transport*)
 25. управљање заједничким превозом (*Shared Transport Management*)
 26. хитне објаве и заштита особа (*Emergency Notification and Personal Security*)
 27. управљање возилима хитних/интервентних служби (*Emergency Vehicle Management*)
 28. обавештавање о опасним теретима (*Hazardous Materials and Incident Information*)
 29. електронске финансијске трансакције (*Electronic Financial Transactions*)
 30. заштита у јавном превозу (*Public Travel Security*)
 31. повећање сигурности „рањивих” друмских корисника (*Safety Enhancement for Vulnerable Road Users*)
 32. интелигентна чворишта и деонице (*Intelligent Junctions and Links*)

Развој интелигентних возила и аутоматизованих саобраћајница

Данас у свету постоји велики број техника и технологија које помажу возачу у што сигурнијем управљању возилима. Ове технологије се једним именом називају интелигентна возила (енгл. *Intelligent vehicles*).

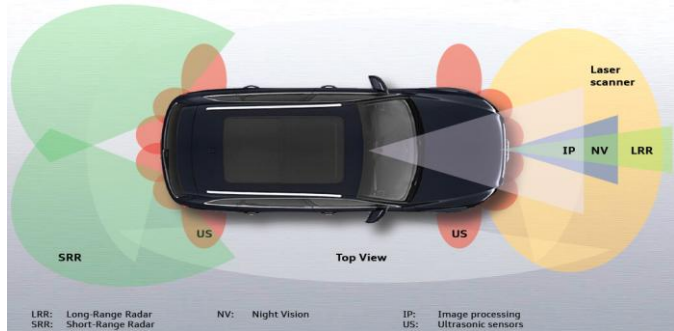
Један од система у склопу интелигентних возила је и систем за помоћ возачу тј. ДАС систем (енгл. дривер асистанце системс). Овај систем подршке возачу подразумева разне области примене напредних технологија, од навигацијских уређаја преко напредне комуникације између возила до система за избегавање судара. Циљ је само један, смањити број саобраћајних незгода у друмском саобраћају и избећи губитке који настају грешкама возача који је најслабија карика у целом систему. Најважнији задатак ДАС-а је рачунарска подршка возним способностима возача, што значи помоћ при вожњи а не потпуно аутоматизовану вожњу. Многи од система који користе овакве технике су већ одавно у употреби у аутомобилској индустрији. Пример за то је свима знани АБС (енгл. Anti Blocking System) који је укомерцијалној употреби још од 80-их година прошлог века

Слика 1. Основне компоненте система за помоћ возачу

Да би ДАС успешно функционисао потребно је добијање података из самог возила као што су: брзина, убрзање, позиција на путу, правац кретања итд. Циљ овог система је да делује превентивно тј. да процени могуће опасне ситуације и направи корекције на начин да или упозори друге возаче, или да упозори возача и у екстремним случајевима сам преузме одређене акције на возилу. Фазе у којима овај систем ради су:

- Надгледање ситуације на путу
- Надгледање стања возача
- Надгледање стања возила
- Комуникација са возачем
- Контрола возила
- Систем закључивања

Слика 2. Сензори за тродимензионалну перцепцију окружења

Велику подршку ДАС систему и осталим системима у возилу треба да пружи и интелигентна инфраструктура која је смештена уз аутопутеве и остале саобраћајнице и која сакупља податке од свих учесника у саобраћају. Та инфраструктура треба да прикупљене податке анализира и возачима шаље критична упозорења о опасности на путу. Овај део се односи на информације о осталим возилима, а део система који је садржан у самом возилу има за циљ упозорења возача о његовим пропустима и грешкама. ИТС функционалности интелигентног возила остварују се путем телематичке опреме која се надограђује на основну опрему и уређаје моторних и прикључних возила. При томе је нужно осигурати усклађеност с прописима и правилницима о техничким условима возила у саобраћају на друмовима. ИТС прилагођење укључује:

- уређаје за управљање возилом
- уређаје за заустављање возила
- уређаје за осветљавање саобраћајнице
- уређаје за давање светлосних знакова
- уређаје за омогућавање нормалне видљивости
- уређаје за кретање возила уназад

- уређаје за контролу и испуштање издувних гасова
- уређаје за спајање вучног и прикључног возила
- остале уређаје и опрему возила.

Слика 3. Интелигентни транспортни системи укључују телематике и све типове комуникација у возилима, између возила (возило-возило) и између возила и фиксних локација (возило-инфраструктура). Међутим, није ограничен само на друмску комуникацију већ може користити информационо комуникационе технологије и других инфраструктурних система

Уређаји за осветљење саобраћајнице и ИТС решења побољшања видљивости могу знатно повећати сигурност одвијања саобраћаја уз смањење броја и тежине последица саобраћајних несрећа. Више од 95 посто свих одлука које возач доноси у вожњи везано је за видљивости. ИТС решења омогућују:

- побољшано учовавање објеката
- прилагођавање на светлост и таму при изласку из тунела и уласку у тунел
- боље учовавање саобраћајних знакова и порука итд. Након америчке иницијативе (Интелигент Вехицле Иницијативе), и Европа се укључила у сличне пројекте програмом ЕЦ и 2010 Интелигент Цар Иницијативе, као даљи корак развоја система напредне помоћи возачу (АДАС – Адвансед Дривер Асистанце Системс). Активни системи сигурности постају важан део возила и битан чинилац побољшања сигурности одвијања саобраћаја. Почетне процене да ће у 10 година ИТС преполовити број смртно страдалих и озлеђених, у значајном су делу и остварене. Аутоматизоване, односно интелигентне саобраћајнице остварују се информатичко-комуникационом надоградњом класичне друмске сигнализације, што укључује системе телеконтроле, телеметрије, телекоманде и мобилне комуникације. Почетна решења су:
- телеконтрола габарита возила (применом ласера и оптичких решетака)
- видео надзор и управљање проточношћу
- наплата паметним бежичним картицама
- телеметрија метеоролошких услова
- аутоматски системи спречавања залеђивања коловоза
- управљање променљивом саобраћајном сигнализацијом итд.

Закључак

Основне користи од увођења ИТС-а су према већини извора:

- Боље искоришћење постојеће инфраструктуре;
- Побољшање услова у саобраћајном току;
- Квалитетнија опслуга у јавном превозу;
- Унапређење безбедности саобраћаја;
- Мањи трошкови транспорта;
- Смањење негативних утицаја на животну средину.

Према мишљену експерата до 2017. године систематско увођење ИТС допринеће:

- Смањењу незгода за 15%
- Смањењу незгода са смртним случајевима за 50%
- Смањење времена путовања за 25%
- Смањење временских губитака возила јавног масовног превоза путника (ЈМПП) за 50% услед давања приоритета овим возилима.

МАЈСТОРИ ЗА КЕРАМИКУ

Током школовања за керамичаре обишли смо скоро сва градилишта у граду и поред онога што смо научили у школи, учили како се плочицама облажу зидови, подови, стубови, степенице, терасе... Имали смо прилике и да фугујемо већ урађене плочице, да их чистимо и посматрамо како неки простор добија свој коначни изглед. Тада обавезно размишљамо и коментаришемо инвеститоров избор боја, материјала, стила...И на тај начин учимо и припремамо се за самосталан рад након завршетка школе. Наравно, посао нам је и да своје радно место уредимо и организујемо. Ни мере заштите и безбедности на раду не смео да заборавимо.

Већина нас ће, пошто оде из школе, покушати да нађе посао за који смо се школовали. Уверили смо се да посао није нимало лак, али да је веома значајан у завршним грађевинским радовима и због тога веома цењен. У њему има много напорног рада, треба знања, вештине, али и осећаја за ред и лепоту. Керамичар није само мајстор занатлија, он је помало и уметник. Кажу да се занат очима краде, а ми смо пажљиво гледали како раде старији мајстори, како њихови леђири, чекићи и мистрије нису само алат, већ и чаробни штапићи који су голе зидове и подове претварали у површине са душом које ће ускоро постати неке простор у коме живи или ради. Касније су они будно мотрили како ми радимо, саветујући, а некад и уз неку реч грдње, тражили да понеку грешку исправимо.

Имали смо прилику да учимо да радимо и на градилишту базена који је наш град тако дуго чекао. Када једног дана дођемо да уживамо као купачи, мораћемо да се сетимо како смо облагали подове по којима ходамо. Приметићемо вероватно и неки неправилан спој, непопуњену фугну, али не мари, за нас је то најбољи рад на свету, јер ту смо се први пут самостално окушали у послу. Свакако ћемо бити поносни на свој рад.

Грађевинари имају ту привилегију да иза њих остају вредна дела која трају и служе генерацијама. Поносни смо што ускоро постајемо чланови те заједнице повлашћених.

Руководиоци грађевинском механизацијом на пракси

*Драгиша Радоичић
Младен Нукитовић, 3г3*

И ми смо правили базен

ОСТВАРЕНИ САН

Дошли смо у ову школу пре скоро три године са жељом да научимо да возимо и да радимо на грађевинским машинама. Коначно, после много теоретског учења дошао је и дан кад смо сели за команду тих моћних машина. Пре тога, у учионицама смо научили све о њима, научили да возимо и аутомобил, али ни изблиза нисмо могли да замислимо какав је осећај када готово једним прстом управљамо ергелом од неколико стотина коња који као од шале премештају брда камења.

Љубазношћу предузећа „Путеви“, чији смо стипендисти, имали смо прилику да у њиховом каменолому радимо на утоваривачу и багеру. Тих пет

дана практичне наставе сигурно ће нам свима заувек остати у сећању. Први контакт доживели смо као дете када добије нову играчку. Међутим, брзо смо схватили да је то веома озбиљно, сетили се свега раније наученог и о грађевинарству и машинама и вожњи, и врло брзо савладали сложени систем ручица и педала. Наравно, било је и оних који су свој страх прикривали шалом и неозбиљношћу, али уз помоћ искусног мајстора, врло брзо су и они обуздали ту силну снагу. Радити на тако снажној машини која при томе кошта неколико стотина хиљада евра није ни мало лако. „Шта ради која рука, кад треба ногом притиснути педалу...“ пролазило је свакоме од нас кроз главу и док смо гледали друге док раде, замишљајући покрете. Смењивали смо се, утркивали ко ће се пре попети у кабину и сести за команду, а понекад нисмо хтели ни да изађемо, желећи да учимо још, желећи „још један круг“. Зато нам је наш наставник праксе Лучић, под чијим надзором смо били све време, говорио у шали да смо као деца у луна парку. Такође, највише похвала од њега, али и од мајстора, добио је Смиљанић који је најбрже и најбоље савладао тајне заната.

А те тајне заната преносили су нам и мајстори који би нас после рада повели у радничку мензу да часте као себи равне колеге. Ту смо срели и једног колегу који је коју генерацију пре завршио нашу школу. Његове приче и искуства биле су нам јако занимљиве, а такође и врло драгоцене. Тешка срца смо се на крају радног дана растајали од машина и каменолома, једва чекајући нови дан.

Тих пет дана брзо су прошли и ипак, нису за нас били само забава у луна парку. Био је то сан који дуго сањамо - сан који ћемо у јуну коначно досањати!

*Милош Марјановић, Милорад Смиљанић и
Дејан Стаменић, 3г3*

ЛЕЧЕЊЕ И НЕГА КОСЕ

Ако приликом посете школском фризерском салону наиђете на групу ученика који се баве обрадом различитих намирница, немојте се збунити, на правом сте месту. Да би крајњи изглед фризура био задовољавајући, морамо се побринути да коса буде здрава и негована.

Данас су продавнице препуне разних миришљавих, лепо упакованих шампона, маски, крема, серума, али запитајмо се да ли је баш све онако како изгледа на први поглед. Да ли увек довољно разумемо оно што пише на ситно одштампаној декларацији прескупих производа? Хајде да не будемо лењи и да се бар мало вратимо природи. Решење различитих проблема везаних за косу и кожу главе, почев од испуцалих крајева, перутања, прекомерног машћења, па чак и опадања косе, можемо наћи надхват руке, у свакој кући.

Редовном употребом следећих паковања можемо постићи да нам коса буде мека, еластична, сјајна, баршунаста и густа:

ЗА БЕЖИВОТНУ И СУВУ КОСУ:

Један јогурт помешати са једним јајетом, додати мало јабуковог сирћета и мало воде. Поменути састојци могу се, такође, користити и појединачно.

ЦЕЛЕР ПРОТИВ ПЕРУТИ:

Неколико корена целера исецкати на коцкице и кувати у једном литру воде око 10 минута. Када се вода охлади, употребити је за прање косе или испирање. Шампон против перути се употребљава тако што се коса прво опере благим шампоном, а други пут овом течносту.

ЗА ЈАЧАЊЕ КОСЕ:

Једна кашика прополис капи, једно жуманце, мало меда и мало свежег квасца. Ово треба користити као паковање.

Урошевић Биљана, наставник практичне наставе у подручју рада личне услуге

РЕЦИКЛАЖА

ЕКО 2012.

Припремили: Ана Ђуричић, професор и ученици, чланови Еколошке секције

ЗЕЛЕНА АРХИТЕКТУРА

Не зна се тачно колико човек живи на планети Земљи. Сигурно је да је за све то време много стварао и створио, али, и уништио и загадио. Не зато што је желео, већ зато што је мислио да је Земља неуништива. Сада се наша лепа, плава планета бори за живот и ми смо дужни да јој помогнемо. Зелена архитектура (или архитектура одрживог развоја) је настала као идеја за смањење штетних последица нашег бивствовања на планети, као позив свим људима да се природна богатства користе таквим темпом и у тој мери, да се могу обновити, што до сада није био случај.

Куће зелене архитектуре користе обновљиве изворе енергије и мање је троше, здравије су за живот, за градњу је потребно мање материјала, материјал је природан и нетоксичан, уклапају се у локалне екосистеме, имају мањи негативни утицај на животну средину и омогућавају да људи и природа живе у хармонији.

Најзначајнији изуми који су то омогућили су соларни панели и турбине за воду и ветар. Они претварају снагу ветра, воде и сунчеву топлоту у електричну енергију.

Зелени кровови су први настали као елемент зелене архитектуре. Најранија идеја о њима је потекла почетком 20-ог века од твораца БАУХАУСА, Валтера Гропијуса и Адолфа Лоса. Они су предложили градњу нижих стамбених објеката са равним крововима на којима ће станари гајити баште и вртове. Тада нису ни слутили од каквог је то значаја.

Зелени кровови, прелепих и маштовитих решења, повезују природна станишта и урбану средину и побољшавају микроклиму, јер филтрирају праšину и друге штетне честице из ваздуха, снижавају температуру, повећавају влажност, регулишу јачину ветра и на њима се људи друже и одмарају.

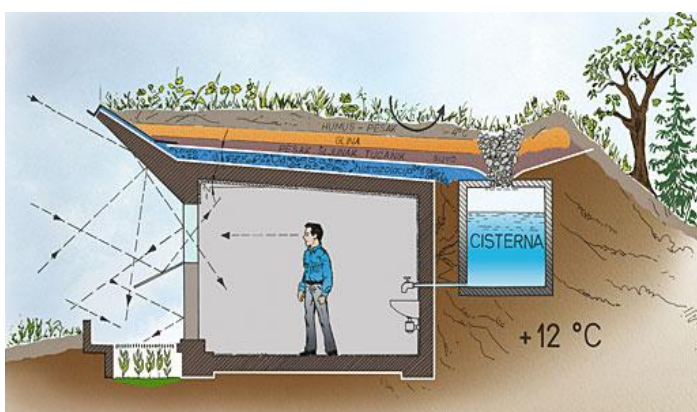

Зелени зидови, тј. вертикално озелењавање, постало је симбол зелене архитектуре, за шта је најзаслужнији чувени ботаничар Патрик Бланк.

Урбана пољопривреда, још један елемент одрживе градње, представља гајење, прераду и дистрибуцију хране у насељеним местима или у њиховој близини. Идеја је да се слободне градске површине озелене тако што ће се засадити локалним биљкама, јер су оне отпорне на локалне услове, па је за њихово гајење и одржавање потребно мање воде, ђубрива и хемијских третмана. На тај начин се смањује потрошња воде и загађеност земљишта и водотокова, а добијају се здрави производи за исхрану.

Сви посматрамо куће као предмете, а оне су жива бића, као и биљке, и потребни су им храна, вода, енергија и погодно окружење да би могле да живе. Куће, било ког типа, су највећи извор угљен-диоксида који се испушта у атмосферу. Троше око 70% електричне енергије и око 15% воде од укупне потрошње. Зелене куће испуштају дупло мање угљен-диоксида у атмосферу, јер га прерађују њени кровови и зидови, и троше мање енергије и воде, користећи обновљиве изворе енергије. Зато су оне наша будућност.

Кућа Кросвеј у Кенту, у Великој Британији, савршен је пример зелене архитектуре. Пројектовао ју је архитекта Ричард Хоукс. Кров је лучни, дужине 20м, дебљине 12цм. Сачињен је од

26000 комада лучних плочица, ручно прављених од печене глине, јер је локалитет богат глином. На кров је насуто 20т шљунка и 40т земље. Његова укупна вредност је 85000 фунти. Изолација је урађена од 10т рециклираних новина, 30т измрвљених флаша, конопље и вуне. Прозори су троструко застакљени, а између другог и трећег стакла је ролетна. Укупна вредност прозора је 43000 фунти. Температура у кући не пада испод 16 степени ни у најхладнијим данима. Електричну енергију производе соларни панели. Вишак струје се продаје, тако да, на крају године, кућа заради 1800 фунти.

Слична овој кући је Соларна земуница Вељка Милковића из Новог Сада, која користи иновативну соларну технологију помоћу које се топлота и светлост, које улазе у објекат, увећавају рефлектујућим површинама инсталираним око прозорских оквира.

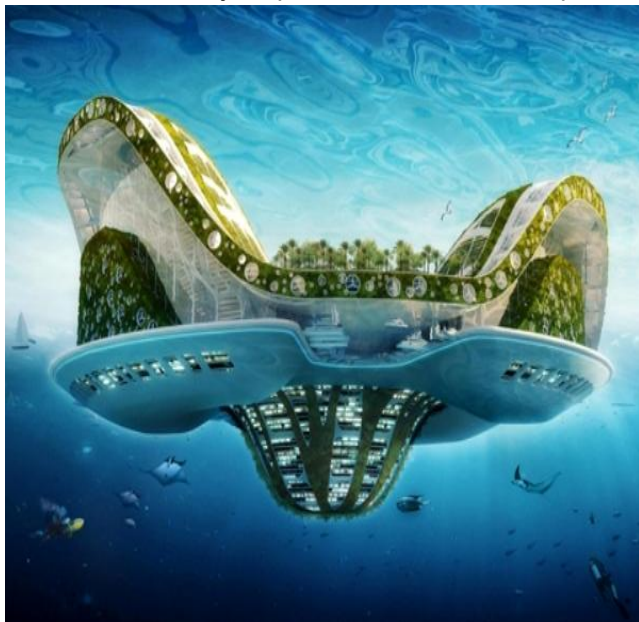
Ове куће су добиле сертификате, као потврда да су зелене (LEED и BREAM), које иначе издају валидне институције и које добијају само оне куће које имају све елементе зелене архитектуре.

Поред ових, постоје бројни примери зелене архитектуре, као нпр: Јавни парк у густом урбаном ткиву Монтереала, код кога је избор вегетације такав да целе године мења колорит и награђен је од Канадског друштва пејзажних архитеката.

Светски трговински центар у Бахреину чине две куле повезане пасарелом, на којима су ветрењаче, које користе силу ветра, а на фасадама су соларни колектори за акумулирање сунчеве топлоте.

Маштовита кућа будућности са зеленим кровом и терасима и Лист локвања, плутајући град на води за 50 000 становника, такође користе обновљиве изворе енергије.

Зелена градња изискује велике иницијалне трошкове, али је зато њено одржавање јефтиније и врло брзо се исплати уложени новац. У Србији је овај тренд градње у зачетку, и недавно је Удружење инжењера консултаната Србије (ACES) активирало вебсајт који представља јединствену базу података еколошких грађевинских материјала у Србији – Зелену базу / GreenBase.

Такође, најављује се градња зелених објеката као што су: нова Амбасада САД, ИТ парк у Инђији и зграда Банке Интеса на Новом Београду.

Гасите светла и ТВ, не остављајте славине да цуре и капљу, користите степенице уместо лифта кад год је могуће, раздвајајте смеће за рециклажу... ЧУВАЈМО ПРИРОДУ, ТАКО ЧУВАМО ПЛАНЕТУ.

*Весна Ристић, дипл.инж. арх,
професор стручних предмета у грађевинској струци*

ДИЗАЈН И ПРОИЗВОДЊА ОДЕЋЕ И ПРЕДУЗЕТНИШТВО

У ПОСЕТИ

Имате прилику да се, читајући ове редове, упознате са примером добре праксе, а то је повезивање практичне наставе и теорије, као и корелација наставних стручних предмета у области дизајна и производње одеће и предузетништва.

Посетили смо мало приватно предузеће у нашем граду које се од 1996. год. успешно бави производњом дечје одеће. Власници су Сања и њен брат Зоран Кнежевић, који су нас са задовољством примили и испричали нам онај део њихове животне приче који је нас највише интересовао: ПРЕДУЗЕТНИШТВО У ДИЗАЈНУ И ПРОИЗВОДЊИ ОДЕЋЕ.

Ученице одељења 4т1 преносе своје утиске о овој посети:

БРАНКА - Од једне машине, када су 1990. почели са радом, до данас малог предузећа које запошљава 20 радника? Слушајући њихову причу схватила сам да човек у животу једино може да опстане ако се непрестано бори да истраје у послу који воли. Данас је Бамбино познат широм Београда, Новог Сада и осталих градова Србије, Босне, Црне Горе, где се продају њихови мали и миришљави модели.

ВИОЛЕТА - Посета Бамбину је на мене оставила снажан утисак. Иако је мала фирма, она одише топлином и великом позитивном енергијом. Посебну пажњу ми је привукла тексас сукњица са цветним детаљима на џеповима.

У кројачници раде Слађана и Марија које су године рада престале да броје. Наша разредна их је поносно гледала јер су оне биле ученице наше школе. Навећи утисак на мене је оставио власник фирме, који нам је рекао да је сваки посао тежак и да за све треба велики труд, јака воља и жеља. Истакао је да не треба да се стидимо своје струке и заната, и да баш од њега можемо лепо да живимо. Размишљам о томе понекад, а сада сам после његових речи добила још већу жељу да као и они можда некад направим своје предузеће.

Марија и Слађана, наше бивше ученице

МАРИЈА - У шивари је мала, радна атмосфера, а њу чине драге и миле жене које су нас дочекале осмесима и топлим погледима. Видели смо и Ивану, нашу другарицу, која је скоро почела да ради.

АНЂЕЛА - Видела сам пуно добрих и оригиналних идеја. Питала сам г-ђу Сању да ли имају конкуренцију и како се боре са њом. Рекла је да се не плаше конкуренције, она је увек присутна и добро је да је има. Јака конкуренција те гура напред и тера да будеш још бољи.

ТАМАРА - Највише ме је одушевило то што су креативни и самостални. Посебно су ми се допале речи газде да је данас велика ствар имати било који занат у рукама, да треба ценити и поштовати посао којим се бавимо, да ниједан посао није лак и да се треба трудити.

МАРИНА - Посета Бамбину ми се свидела. Највише ми се допало у шивари. Свиђају ми се њихови модели разних дезена и машиница. Највећи утисак на мене је оставила прича о њиховом послу, почецима, о сарадњи са другима, продаји и тешкоћама које увек

постоје. Оне се могу превазићи једино ако си у овом послу коректан, поштен и ако си ЧОВЕК.

Наставнице Гордана Станић, Антонина Златић и ученице 4Т1

Радови ученика текстилне струке

ДИЗАЈНЕР ОДЕЋЕ

Припремила: Антонина Златић, професор

МЛАДИ И СТРЕС

Стрес је појам који се врло често може чути у разговорима људи у савременом добу, а у последње време све чешће се за овај појам интересују и млади – адолесценти.

Појам психолошког стреса први пут се помиње 1944. године, а још пре него што је постао карактеристичан за медицину и психологију, овај појам су користили технолози да њиме означе напетост, напрегнутост материјала. У науку о човеку уводи га лекар Ханс Селје и дефинише га као *специфичне промене у организму настале под утицајем различитих штетних фактора из околине*.

Ипак, сматра се да је најважнији допринос у вези са овим феноменом дао Ричард Лазарус, који сматра да код психолошког стреса реакција појединца зависи од тога како особа процењује значење опасности или претње у својој околини. Он наглашава да је стрес карактеристика појединца, односно сама јединка је та која опажа неравнотежу између захтева околине и сопствених могућности или обрнуто (могућности околине не могу удовољити његовим потребама и циљевима) и онда реагује стресом.

Суочавање са стресом

Најчешће се говори о два типа стратегија за суочавање са стресом:

1) суочавање које је усмерено на проблем

– то су конструктивни покушаји да се нешто учини у вези са узроком стресних догађаја. Особа приступа овом начину када процени да може контролисати исход стреса, а циљ је да се промени однос особа-околина, било кроз директну акцију, било кроз другачије схватање, разумевање ситуације (рецимо, ако стално добијамо лошу оцену из предмета који учимо, можемо одлучити да уложимо још више труда, да променимо начин учења, да замолимо некога ко је стручнији да нам помогне...).

2) суочавање које је усмерено на осећања

– обично се састоји од покушаја да се ублаже емоционалне последице стресног догађаја. Овај начин преовлађује онда кад није могуће контролисати стресне догађаје и њихове исходе, а основна функција му је умањивање утицаја стресног догађаја или, понекад, другачије тумачење самог догађаја (на пример, ако се осећамо лоше кад добијемо слабију оцену, можемо испробати начине да се боље носимо са разочарањем, бесом или омаловажавањем самог себе, или покушати да тумачимо ситуацију тако да у њој видимо и нешто позитивно – односно, бар покушати да је посматрамо као мање страшну, непријатну, непроменљиву...).

Сматра се да је други тип суочавања ефикасан када се користи краткорочно, а први ако се тражи дугорочно решење стресне ситуације.

Адолесценција и стрес

Тек у последњих петнаестак година истражује се стрес код адолесцената као посебна категорија, раније се, углавном, изједначавао ефекат стреса на одрасле и адолесценте.

Адолесценција је период који обухвата младе од 15 година (по неким ауторима чак и 12), па све до 20 година, то је транзиција из детињства у одрасло доба. Управо тај период транзиције, преласка, промена је оно што младе чини нарочито подложним стресу.

То је раздобље када је, углавном, достигнута полна зрелост, међутим, још увек се пред младим човеком простире дугачак пут интелектуалног, емоционалног и друштвеног сазревања.

Формирање идентитета – то је формирање доживљаја „сопственог ја“, појма који појединац има сам о себи и континуираном, константном постојању сопствене личности (али чије се битне карактеристике могу мењати с обзиром на време или ситуацију).

Ово је стадијум у коме је осећање постојања идентитета најмање стабилно, млада особа се често преиспитује и трага за оним што јесте, што жели или може да буде.

Утицај родитеља - иако се улога родитеља у овом периоду мења – млади се често дистанцирају од њих и много више приклањају вршњацима - њихов утицај је и даље важан. Адолесцент има „помешана“ осећања – с једне стране жели самосталност, али с друге стране му је важна и сигурност, ослонац који му даје породица, односно родитељи. То често доводи до несталности и непредвидљивости реакција младих и, неретко, сукоба са укућанима, најчешће због питања личне слободе и ограничења, различитог схватања и дефинисања породичних

правила, као и због открића да родитељи нису увек у праву (за разлику од детињства, у коме се родитељи често идеализују, сматрају се непогрешивима). Адолесценција је карактеристична по преиспитивању родитељског ауторитета, али и, најпре захваљујући развоју мишљења, велике заинтересованости за појмове као што су правда, сопствена права и права других, фер односи међу људима...

Утицај вршњака – ово је један од кључних фактора за психолошки и друштвени развој, као и формирање идентитета. То је нарочито карактеристично за савремено технолошко доба, у коме се улазак у свет одраслих, одговорности и рада све више одгађа, а период младалаштва се, за разлику од ранијих историјских раздобља, продужава за неколико година.

Однос са вршњацима пружа младој особи важна искуства која она касније примењује на односе у свету одраслих. Контакти с вршњацима уче адолесценте вредностима као што су лојалност, интимност, поверавање, емоционална подршка, давање савета и информација, самопоштовање – такође, дозвољава им да буду оно што јесу. Опасности се јављају у претераној потреби да се адолесцент прилагоди вршњачкој групи, па се тако често труде да се баш ни по чему не одвајају од вршњака – по облачењу, понашању, говору, музици... Иако је адолесценција доба наглашене склоности ка друштву, то је, такође, и доба осећања интензивне усамљености, преиспитивања и лутања у односима са другима. За младог човека је врло битно да га вршњаци прихвате, или да има једног или више блиских пријатеља који ће утицати на обликовање каснијих друштвених односа.

Школа и стрес – с обзиром да добар део дана адолесцент проводи управо у школи, она може бити извор друштвене подршке, али и стреса. Доста младих на школу гледа као на неугодно место које их подсећа на сопствени неуспех, уместо да им даје потврду сопствене вредности. Школа има важан утицај на обликовање доживљаја самог себе код адолесцента – ту тестирају сопствене границе и способности, носе се и са добрим и са лошим оценама, бивају похваљени или укорени. Може се рећи да школа у великој мери обликује самопоштовање адолесцента, али и да високо или ниско самопоштовања значајно утиче на сам успех који млада особа показује у школи (новија истрживања говоре у прилог тези да побољшање школског постигнућа углавном доводе до побољшања самопоштовања).

Оцењивање је, такође, један од узрока стреса, али с друге стране развија код адолесцента свест о томе колико је важно пред себе поставити реалне циљеве.

Како се млади могу суочити са стресом?

Стратегије суочавања које се сматрају најефикаснијим најчешће су обухваћене појмом активно суочавање – начин који истовремено подстиче хватање у коштац са стресном ситуацијом, али и са оптерећујућим емоцијама које је та ситуација изазвала.

Једну од главних улога у активном суочавању игра комуникација – најпре са особама које адолесценту могу помоћи (било да су то родитељи, неке друге важне особе, вршњаци или стручњаци који се баве младима). Комуникација омогућава:

- пражњење (вентилирање), ослобађање од прикривених осећања узнемирености и напетости кроз разговор
- дељење осећања са другима
- примање подршке и помоћи без осећања да смо мање вредни ако је потражимо
- давање подршке без покровитељског, надменог става
- преношење информација и вештина
- тумачење и анализу чињеница ради смањења несигурности у стресној ситуацији
- узајамно коришћење извора информација
- поновну интелектуалну процену стресне ситуације и могући нови приступ проблему (Шта могу другачије да урадим? Како да се ослободим негативних мисли и емоција? Постоји ли неко алтернативно решење мог проблема?)
- доприноси развоју самопоуздања и наде

Физичка активност – такође врло ефикасан пут ка смањењу утицаја стреса, мада га често потцењујемо. Посебно су корисне аеробне вежбе - ходање, трчање, пливање, вожња бицикла. Ове вежбе подижу ниво одређених хемикалија у мозгу које побољшавају расположење и чине нас задовољнијима самим собом. Редовна физичка активност је врло корисна стратегија ношења са стресом, али и здрав начин провођења слободног времена и могућност за дружење, социјализацију са вршњацима на конструктиван и здрав начин.

Подсећамо ученике да за сваки проблем или стресну ситуацију коју не могу сами да реше, слободно и без зазора, затраже помоћ родитеља, одељењских старешина, предметних наставника, а пре свега школског психолога и педагога – наша врата су вам увек отворена!

Александра Јовановић Ђукић,

школски психолог

24. и 25. јануар 2012. године

„ОВО МИ ЈЕ ПРВИ ПУТ ДА ДАЈЕМ ОВАКАВ ИНТЕРВЈУ“

*рекао је министар просвете и науке проф. др
Жарко Обрадовић и додао да никада није
одговарао на више питања, чак ни у
Скупштини Србије.*

Талентовани ученици средњошколских листова из целе Србије провели су два дана у Београду у оквиру светосавске акције коју су организовали Факултет за културу и медије Мегатренд универзитета и дневни лист „Press“, уз подршку Министарства просвете и науке Републике Србије.

Током посете, млади новинари интервјуисали су министра просвете и науке, проф. др Жарка Обрадовића. Потом, гостовали су у програму РТС-а, ТВ Студија Б и ТВ студија Метрополис.

Министар је на постављана питања одговарао пуна три сата. Осим са министром просвете, средњошколски новинари имали су сусрете са ректором Београдског универзитета и Универ-

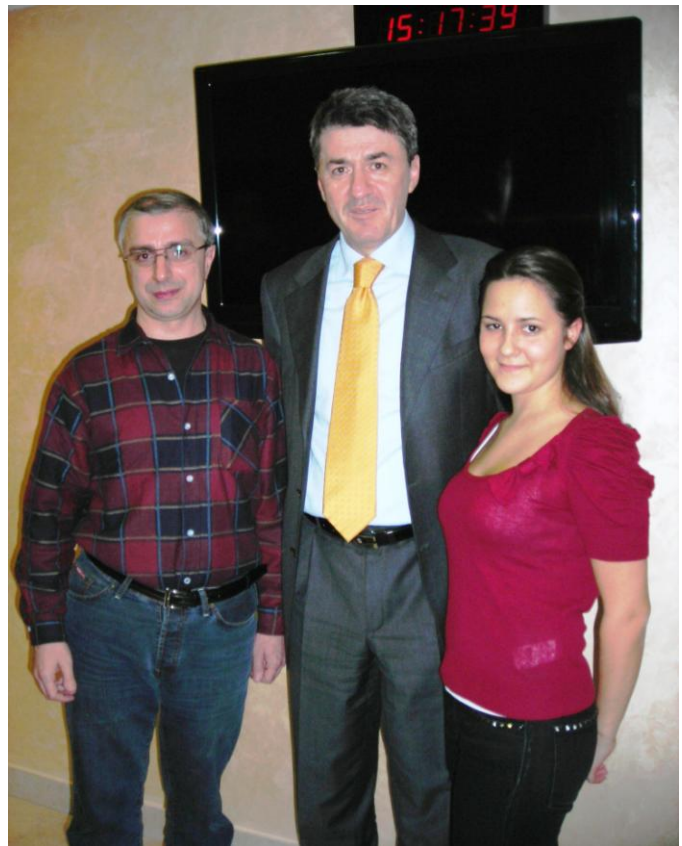

Божидар Ђуровић, управник Народног позоришта и проф. др Миливоје Павловић

зитета уметности, директором Завода за уџбенике, председником Културно – просветене заједнице Србије, генералним секретаром Удружења новинара Србије и другим јавним личностима.

Посебан утисак је оставила посета редакцији дневног листа „Press“, где смо могли на лицу места да видимо како ради редакција једног професионалног листа.

Увече, у Народном позоришту, приређен је свечани пријем који је организовао управник

*Радомир Тошић, професор, технички уредник „Петље“,
Министар просвете, науке и технолошког развоја,
проф. др Жарко Обрадовић и Јелена Ђосић, ученик, новинар
„Петље“*

Народног позоришта, г-дин Божидар Ђуровић. После тога, присуствовали су балетској представи „Интервал“ у извођењу студената драмских уметности. Сутрадан су посетили Универзитет Мегатренд на Новом Београду у пратњи декана Факултета за културу и медије овог Универзитета, г-дина проф. др Миливоја Павловића. Импуњује да је наш лист „Петља“ био представљен као пример једног репрезентативног школског листа.

Проф. др Миливоје Павловић, декан Факултета за културу и медије Мегатренд Универзитета, истиче да је циљ ове акције да се, уочи Светог Саве, али и иначе, стави акценат на образовање:

„Намера је да се презентацијом ставова и мишљења средњошколаца укаже на лепше лице Србије и да се најави боља будућност српског журнализма. Биће вишеструко корисно да се читалачкој публици скрене пажња на заиста релевантне друштвене теме, уместо оних које, нажалост, доминирају у јавном дискурсу, укључујући и медијски простор.“

Наше колеге новинари

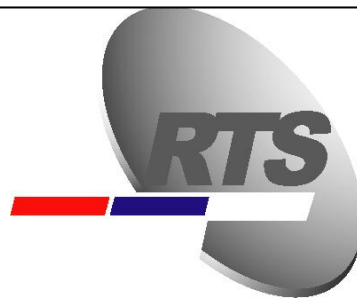
Народно позориште

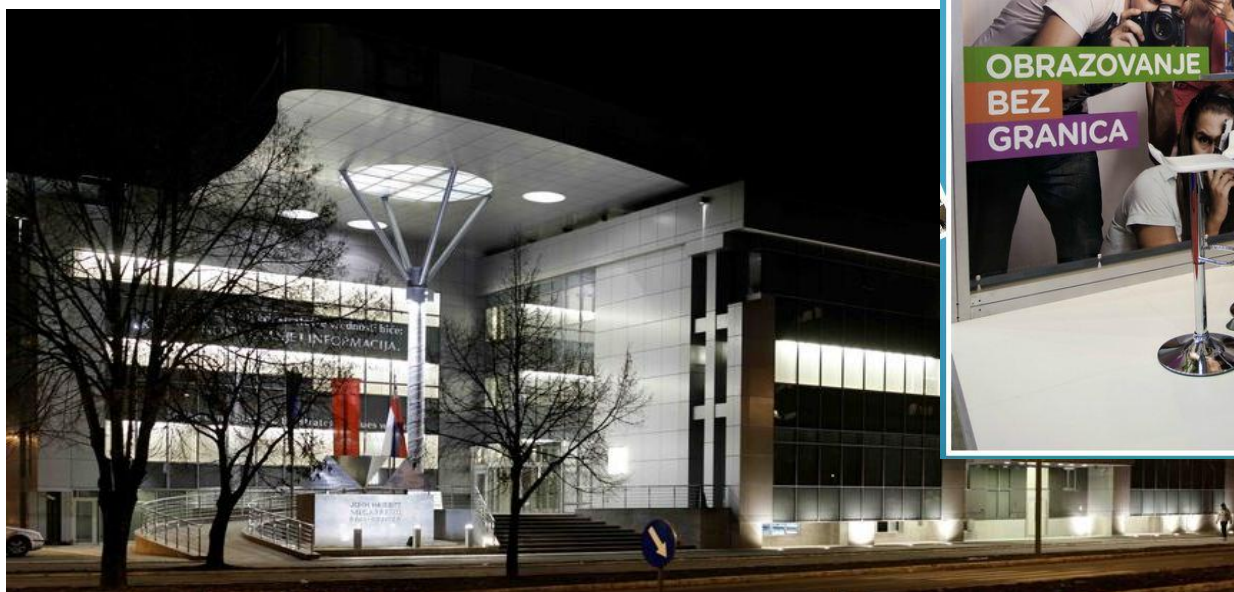
Студентско одмаралиште на Авали

Влада Републике Србије
Министарство просвете и науке

Информације Министарство Образовни систем Развојни пројекти За ученике и студенте

УНИВЕРЗИТЕТ МEGATREND

Приредило: Радомир Тошић, професор

НАГРАДНИ КОНКУРС ИЗ ФОНДА „ЗОРАН ТЕОДОСИЋ“

Фонд „Зоран Теодосић“ основала је 1996. године породица покојног Зорана Теодосића, професора филозофије који је радио у нашој школи. Од тада, сваке године 26.марта, на Зоранов рођендан организујемо наградни конкурс за најбоље литерарне радове ученика средњих школа. Тако чувамо успомену на једног дивног човека и пријатеља који је био омиљен и међу колегама и међу ђацима.

На конкурс у 2012.години учествовало је 93 ученика.

Радове су прегледали и оценили професори књижевности: Слађана Јањић, Душица Гускић и Бранко Николић.

Резултати су следећи:

- I награда** – Бојана Павловић, Уметничка школа
- II награда** – Душица Ђурић, Економска школа
- III награда** – Катарина Павловић, Ужичка гимназија
- III награда** – Тамара Тадић, Ужичка гимназија

I награда у конкуренцији ученика наше школе: Јелена Церовић

У овом броју објављујемо награђене радове.

Бојана Павловић

ПОБЕДНИК

Поражен, седи на клупи испод кестенова док му ледени ветар и киша шибају лице.

Тог јутра сунце је провирило кроз његов прозор, а само је тамна линија облака иза брда наговештавала олују. Улице су још увек мирисале на сладолед. Суво лишће шуштало му је под ногама. Пролазио је кроз трг и испод високих зграда. Старији људи су га поздрављали. Плашили су га брзи кораци свуда око њега. Најзад, застаје испред излога са бициклама. Дуго стоји испред стакла а чежња му се као топло млеко слива низ грло. Ове јесени, он има седам година и жели бицикл. Плав и сјајан са шарама на точковима које су му се урезале у памћење. Данима је долазио до излога и гледао то чудо које би га могло одвести било где. Чинило му се да ако би прошао улицом на свом новом бициклу, сви би гледали у њега. Сви би се дивили, док би он, као генерал после победе, полако јездио на свом коњу. Више није могао да поднесе тај тупи бол неостварене жеље. Питаће оца. Стаће испред њега, погледаће у очеве ледене очи, које се једва виде испод набораног чела и густих обрава и тражиће да му купи бицикл. Одлучно и храбро. Понеће и један прут, за сваки случај, ако отац побесни. Мрзео је да чека док донесе прут или каиш. Чинило му се да ће срце да му пукне док би чекао на те казне. Као и сада док се одлучује на највећи подухват у свом животу. Креће ка својој кући.

Као победник над својим страховима, исправио је мршава дечја леђа и пружа дуге кораке. Намргодио се, јер победници су увек озбиљни и љути. Прате га облаци док се полако навлаче преко неба.

Сада му киша клизи низ косу и натапа кошуљу. Пеку га танке црвене линије од прута, на ногама и преко леђа. Његов бицикл и даље стоји у излогу преко пута. Полако је устао са клупе и погледао у небо. Дубоко уздахнуо и кренуо кући. Одлучио је: биће победник без обзира на све.

Душица Ђурић

ПОБЕДНИК

„То је! Марија, даље од овога не постоји! Достигли смо врх, сам врх“, говорила је, гледајући у огледало. Њен осмех обасјавао је просторију, изгледала је задовољно. Лаганим покретом провуче руку кроз свиленасту косу и загледа се у свој одраз. Неколико секунди стајала је укочено, а онда јој се одраз лица изненадно промени - осмех се изви у тугу и у очима јој се појави тај сјај. Сјај који представља последњи трачак несигурности у њој, који је изнова враћа у прошлост. И све види јасно, као да се сада дешава, као да је ту - пред њеним очима.

Млада девојка седела је у углу полузамрачене просторије, главе заривене у колена. Њено тело се непрестано грчило. Чули су се пригушени јецаји... Радиле је то себи по ко зна који пут, пустила их да је униште. Свесна свог порекла, немаштине у којој је живела, свог јадног положаја, никада се није превише трудила да стекне њихово пријатељство нити да је они прихвате. Али, није била свесна тога колико боле речи одбијања, колико дубоко се уселе у твоју душу, а како тешко одатле излазе... Била је довољна само једна њихова реч да је сруше сваки пут, да у њој изазову душевни немир. Била је немоћна... Једна по једна, увреде упућене њој су се ређале као коцке једна преко друге у дубину њеног бића... И остајале ту. Честе су биле ноћи њеног размишљања. Зар је овде само ради тога да буде несхваћена, одбачена, да је људи који не знају ништа о њој осуђују и да сваки дан због тога пати?! С таквим мислима би, углавном, завршавала дан.

Једног поподнева, враћајући се из школе оптерећена бригама, нагази на нешто танко, обло и тврдо. Кад подиже стопало, виде стару рашчупану четкицу за сликање. Та четкица пробуди у њој необјашњено осећање радости: „Зашто не бих пробала?“

Сав свој бес, разочарање, тугу... све своје емоције преносила би на хартију. Оне давно нагомилане тешке и болне речи које су јој бивале упућене, избацивала је управо бојама, на папир. Из њеног бола настала је до тада невиђена, и велика уметност...

ПОБЕДНИК

Мој брат је другачији. Он живи у свету који је лепши и бољи од овог у коме мама и ја живимо. Од малена је око њега постојала невидљива опна која га је штитила не дозвољавајући никоме да га повреди. Сањао је ливаде и сунце, а плакао веома ретко. Бака ми је некада рекла да се његове сузе суше брже од мојих. Дуго ми је требало да схватим значење њених речи.

Мој брат је болестан. Мама не дозвољава да тако говорим, али сад више нисам мали. Он не иде иде у моју школу и не може да се игра са другом децом. Једном му је испао сладолед. Били смо у парку. Он је дуго и гласно плакао. Све док му мама није донела нови. Сва деца су гледала у нас, и ја сам се много стидео. Мрзео сам брата у том тренутку. Мрзео сам и маму, јер ме није разумела.

Љутила се кад плачем. Увек је пуно радила. Када није радила, играла се заједно са братом, учила га да чита и пише. Мислим да је знала да он то никада неће научити, али није хтела да одустане. Таква је моја мама-вредна и упорна. Постојали су дани када уопште није радила. Тада смо она, брат и ја проводили време напољу, играли се и шетали. Нас двојица бисмо добили велике сладоледе од чоколаде, чак иако нисмо ручали. Много сам волео те дане. Све је било лепо и моја породица била је срећна.

Тату никад нисам упознао, а мама није говорила о њему. Једног дана сам у школи добио задатак да напишем песму. Мама је била уморна и није желела да ми помогне. Рекао сам јој да је мрзим и да никад нема времена за мене. "Да као остала деца имам тату, он би ми помогао", додао сам. Био је то први и последњи пут да ме мама ударила. Отишао сам у своју собу и више нисмо разговарали о томе.

Неколико дана након тога, отишли смо у парк. Био је леп дан и брат је уживао играјући се на трави. Онда су дошли дечаци из школе. Почели су да играју фудбал. Брат је застао и гледао у њих. Изгледао је некако другачије. Помислио сам да би и он желео да се игра са њима.

Познавао сам те дечаке, али се никада нисам дружио са њима. Ипак, пришао сам и замолио их да уђе мој брат у игру. Погледали су се и знао сам да не желе то да ураде, али су ипак пристали. Он им је полако пришао. Желео је да удари лопту и дечак који је био на голу није знао шта треба да ради. Брат је лагано потрчао и погодио! Био је то најлепши тренутак у његовом животу. Тренутак поноса и славе. Мама је заплакала. И ја сам заплакао. Тада сам схватио како се нечије сузе брзо суше. Ако си заиста тужан, плакаћеш тихо, у себи, и требаће много времена да преболиш то што те растужило. Ово нису биле такве сузе. Плакали смо јер смо били срећни. Плакали смо јер нисмо знали шта да кажемо, али речи заправо нису ни биле потребне. Плакали смо јер смо се разумели.

Неколико месеци касније, мој брат је умро. Његово малено срце престало је да куца и он је заувек напустио свет који никада и није био његов прави дом. Нисам тад разумео, али сада знам да је отишао срећан. Умро је као победник и то ми је довољно. Али, тог дана сам заплакао и моје сузе се још нису осушиле. Мислим да никада и неће.

ПОБЕДНИК

Сваки дан срећем нова лица, нове људе... Свако од нас има своје проблеме, стрепње, успоне, падове, циљеве и победе.

Циљ је увек исти, свако тежи ка томе да буде победник. Сврха живота је борба, вечита борба за светлу будућност... Све црно, негативно остављам иза себе, јер то је прошлост, променити се не може, само ме може спутавати да будем срећна. Треба спознати лепоте живота, задовољавати се ситницама које живот значе и бити победник за себе... Нови дан је нова нада... Није тешко упутити умилну реч, топао поглед, један осмех је довољан и цео свет је твој. Срећна сам. Немам неког посебног разлога, нисам купила нове ципеле, нисам се заљубила... Срећна сам са оним што имам око себе. Срећна сам и испуњена када видим драге људе да су срећни и да сам ја утицала на то. Проблема ће бити, успона, падова, јер живот је такав, све се врти у круг. Треба знати устати, најјачи су само они који се после сваког пада дигну и наставе даље, са још већом жељом да победе и дођу до циља. Мој циљ је испуњен када се после сваког дана осврнем и схватим да знам да живим, јер живот је један и треба га знати проживети на најбољи начин.

Живот је тајна коју треба чувати дубоко у себи... Све почиње и завршава се у глави, какве су нам мисли, такав нам је дан, година и цео живот. Срећа је мала, невидљива, нечујна и не може се ухватити. Мало је оних који је виде... Ја је видим, јер сам срећна!

Тамара Тадић

ШТО НЕ ЖЕЛИШ ДА ДРУГИ ТЕБИ УЧИНИ, НЕ ЧИНИ НИ ТИ ДРУГОМЕ

Много сам волео оца иако је водио нечастан живот. Ипак, све ми је пружао. Нисам га често ни виђао, само сам, касно после поноћи, слушао шкрипу дрвених степеница и његове једва чујне кораке. Надао сам се да ће брзо проћи тај одвратни начин живота који је водио, да ће се сетити да код куће има жену, која га још увек трпи и воли као и првог дана, и дете, које би све дало за срећну породицу. Али, никада се није променио.

Када сам се родио, живели смо у згради у центру града; отац је поштено радио, а мајка је водила бригу о кући и мени. Неколико година касније преселили смо се у велику, мермерну кућу са огромним двориштем. Ту сам провео најлепши део живота, трчао сам безбрижно у загрљај киши, ширио наивно руке ка небу, веселио се детињству. Мајка је са сваким новим даном добијала нову бору, руке су јој постале храпаве, прозирне. Све мање је причала. Покушала је све то да сакрије од мене, али ја сам све знао. Отац је све више радио, био ми је као странац, нисам осећао више ништа према њему. Почео је и он да пропада, са сваким грехом његова коса би добила белу нијансу. Знао да нисам смео, али слушао сам разговоре између њега и маме. Она би, са сваком изговореном речи спуштала на своје изморено лице горку сузу и понављала: „Немој да рушиш туђи живот да би ти био срећан. Вратиће ти се.“ Отац се није обазирао ни на шта. Након две године преселили смо се у велеград, у једну од најлепших вила у том крају. Нисам желео да мењам школу, другаре, али нико ме ништа није питао. Мајка је постала чудна, није могла да престане да трепће, ноге су јој дрхтале у једном ритму, руке у другом. Од тада, све се променило. Из велеграда смо се преселили у неку трошну зграду у некој забаченој варошици; из те варошице, на крају, на село. Ту сада живимо моја болесна мајка и ја. Као што је нечасно стекао, уништио туђе животе и породице, отимао све што су стекли, тако је и он све изгубио. Дошли су неки већи и утицајнији људи од њега и одузели му све. Он није могао да се избори са немаштином, написао нам је писмо, оставио неки новац и... убио се.

У малој, незиданој кућици без крова живимо и даље, сналазећи се са оним што имамо. Не желимо туђе да отимамо да би смо ми лепо спавали. А оца... Ипак никад нећемо заборавити.

Поводом Материце, празника мајки

Десети по реду литерарни конкурс Кола српских сестара

„На Материце деца везују своје матере; на Оце опет, деца везују своје очеве; на дан Детињаца родитељи везују своју децу. Каква слатка слика и каква поучна симболика! То се везује прошлост и будућност; везује се узајамним поштовањем. То се везују два поколења, старо и ново; везују се узајамном љубављу. Јуче и сутра спајају се у Данас крвном и духовном везом. То један народ тка своје ткиво, свесно и савесно, без кидана и осипања. То родитељи додају деци вечну основу живота и показују своју китњасту потку, а деца примају са страхопоштовањем ону основу и уткивају своје шаре у њу, мотрећи на склад са родитељским ткивом. Основа је вера Божија, а потка је љубав.“

Св. владика Николај Велимировић

У времену у коме смо, систем вредности је увелико удаљен од традиционалних. Много тога што се у нашем народу сматрало готово светињом изгубило је на значају или се потпуно заборавило.

У жељи да се деци приближи овај празник и под-стакне инспирација на ову тему.

Коло српских сестара из Ужица традиционално организује литерарни конкурс поводом хришћанског празника Материце, а у славу мајке и материнства.

Конкурс је намењен ученицима средњих школа у Ужицу. Избор форме и стила писања није наметнут и ученици могу да га бирају као и наслов свог рада. Ове године је од стране организатора предложен као избор наслов *Старница из дневника моје мајке*.

И овог пута, као и претходних година, пристигло је око 30-ак радова. Најбољи радови награђени су књигама и новчаним износом од 2 500, 2000, и 1500 динара за прва три места, и по 1000 динара похваленим ученицима.

Награђени :1. Радован Јовичић, Медицинска школа
2. Јелена Маринковић, Гимназија
3. Давид Ивић, Техничка школа

Председница Кола српских сестара Слободанка Мира Ђирковић и жири, професори српског језика и књижевности Ксенија Јањушевић и Слађана Јањић и директор Народне библиотеке Иван Ришумовић

Првонаграђени са својим професорима Валентином Марковић, Катарином Машуловић и одељењским старешином Миленом Вучићевић

Похваљени: Савичић Маријана, ТШ „Радоје Љубичић“; Марија Мутавцић, Гимназија; Бојана Бојанић, ТШ „Радоје Љубичић“; Матилда Лекај, Гимназија

Маријана Савичић 2с2

Дуо драму „Одисеја у Србији 2012“, извели су ученици Техничке школе „Радоје Љубичић“ Миљан Кнежевић и Марко Шојић (чланови историјске секције)

Професорка Гимназије Биља Грујић са својим награђеним ученицима

Страница из дневника моје мајке

-Распреди собу.

-Не могу сад, мама, журим да се видим с ортацима.

-Не идеш никуд док не распредиш собу.

-То ми је ужасно смарање, урадићу касније - рекао сам, узео јакну и изашао из куће. Отишао сам да се видим са друштвом. Мајчине речи однео је ветар. Нисам их чуо.

Били смо у неком бирџузу, причали, смејали се и пили. Око десет сати сам дошао кући, било је откључано, али нисам чуо никога. Вероватно спавају. Погледао сам у сестрину собу - спава. Погледао сам у татину и мамину собу - и они су спавали. Ушао сам тихо у своју собу, укључио лаптоп, пустио тиху музику и узео да решавам укриттене речи. Није ми се спавало, а да радим нешто друго не могу, јер све што обухвата то моје „друго“ може да пробуди остале укућане.

Оставио сам новине, угасио рачунар и легао да спавам. Тек што ме први сан ухватио, очи ми се нагло отворише. Нисам могао ни да их склопим, а камоли да заспим. Био сам мртав уморан; јутрос сам устао у пола шест и више не видим белу мечку, али не могу да заспим. Нешто није у реду. Отићи ћу до кухиње да наспем себи чашу млека, ваљда ће помоћи.

Да бих дошао до кухиње, морам проћи кроз мамину и татину собу. Ишао сам на прстима, да их не бих пробудио. Дошао сам до кухиње и насуо чашу млека. Враћајући се у собу, такође на врховима прстију, спазио сам да се на поду налази лист папира, очито је спао са стола. Хтео сам да га вратим, али сам видео да пише нешто на њему, узео сам га и понео у собу, могуће да је порука за мене, заспали су пре него што сам ушао.

Легао сам на кревет, укључио моје ноћно светло (које углавном служи за читање пред спавање) и узео да читам лист. Препознао сам рукопис моје мајке, али сам схватио шта је и да то не треба да читам тек када сам стигао пред крај.

„21.11.2012.

Данас је био леп дан, било је топло за новембар /.../

Предвече сам се посвађала са сином, није желео да распреди собу. Отишао је у град. Осећала сам немоћ и хиљаду пута се питала где сам погрешила у васпитању. Није ми тешко да било шта урадим за породицу. Али, овакве ситуације ме потпуно поразе. Не ради се ни о томе да се распреди соба, болан је начин на који се син односи према мени. Ради се о поштовању. Опет анализирам себе. Можда нисам пружила добар пример. Распредила сам собу уместо њега. Волим га и не могу да гледам тај хаос, он има астму и удише сву ону прљавштину и праšину.“

Погледао сам око себе, соба је стварно била распремљена, нисам то приметио. Ко зна да ли бих икад приметио... Наставио сам да читам:

„...Боже, само ме занима како би живео на улици, тада никад не би морао да распреди собу. Али, не би имао ни кревет, ни јастук, ни јорган. Као што у продавници све има своју цену, тако је и у животу. Он има кревет, јорган и јастук, али то, изгледа, не цени, помози му, Боже, само да схвати да није сам на свету, да има људи који леже на трави, покривају се лишћем, а главу стављају на камен. Како би се они лепо бринули о удобном кревету?! Нема везе, ја га волим. Љубав мајке према детету је безусловна, велика. Зато не очекујем ништа. Плашим се, нећу ни ја увек бити ту за њега, нисам ја вечна, плашим се да ће бити касно када схвати колико је одрастао и колико мора да буде одговоран. Хвала Богу, жив је и здрав и мора знати да се сналази сам. Молим те, Боже, помози му да схвати и вредност и лепоту породичног дома.

Испао ми је папир из руке. Лице сам заронио у јастук. Да ли сам плакао или ми се само спавало, не сећам се, али хтео сам да плачем, то је сигурно. Моја мајка је вероватно заспала плачући, као што ћу и ја.

Дошло ми је да растурићу собу и сам је распредим, али нисам, могао сам их пробудити.

Чудно је што никад нисам размишљао на овај начин. Никада ми није пало на памет колико је моја мајка жртве поднела због мене. Осећам се лоше. Девет месеци је мировала и трпела болове да бих се родио жив и здрав. Никад нисам приметио колико имам одела, пун плакар, а да моја мајка има две-три мајице и панталоне, колико да понекад промени. Нисам приметио да јој је сестрин и мој живот пре њеног сопственог. А ја нисам могао да распредим своју собу. Није ми рекла да очистим целу кућу, да оперем суђе, испеглам веш, него да распредим СВОЈУ собу да не бих удисао праšину.

Нисам знао како да се осећам, било ми је глупо да спавам, после свега, да бар мало не попричам сам са собом, а опет, било ми је глупо да остајем будан јер је касно, а сутра такође рано устајем. Лежао сам, молио се затворених очију, молио Бога да ми опрости, а занимљиво је да сам до сад мислио да је Бог апстракција. Чак се и због тога кајем. Први пут, искрено сам се молио, и знао сам са ким причам - знао сам да је мој саговорник стваран. Да није стваран, не бих осетио кајање. Бог је испунио мамину жељу и пренео ми њене речи.

Заспао сам и сањао сан који никад нећу заборавити. Сањао сам огромну салу у којој су били само ормарићи и у сваком ормарићу је био закључан један човек. Ја сам, такође, био закључан у свом ормарићу. Нисам се трудио да се ослободим, осећао сам како ми је ту место. Стајао сам у мраку, нисам могао да видим ништа и никога. Одједном, осетио сам да добијам напад астме, да не могу више да дишем, али нема ни мог инхалатора, ни човека да ми помогне. Осећао сам немоћ. А после сам сањао и други сан, седам милијарди људи седи за огромним столом и руча, а ручак је диван и свако јело је укусно.

Све ми је било јасно.

Боже, чувај моју мајку!

Техничка школа „Радоје Љубичић“ је по много чему посебна. По квалитету рада, атрактивним профилима, организацији конкурса, такмичења, путовања, и по различитим могућностима које нуди својим ученицима школа је достигла све стандарде.

Ипак, оно што испред свега чини ову школу посебном и другачијом су сами ученици. Нашу школу, осим ђака из Ужица, похађају деца из свих крајева Златиборског округа, из бројних градова западне Србије, а образовање у њој неретко бирају и ученици из Лознице, Ваљева, Краљева, Трстеника...

Када дођу у нашу школу, ученици доносе и дух свог краја, као и темперамент његових житеља. Трудећи се да се уклопе у нову средину, истовремено се труде да задрже оно што су са собом донели, а што

их чини посебним. О свом пореклу ученици често и радо говоре желећи да оно што носе у себи приближе својим вршњацима. Оваква структура ученика допринеси бољем разумевању и толеранцији, ученици одрастају заједно, уче једни од других, а учећи о другима уче и о себи.

ВОЛИМ СВОЈ ГРАД УЖИЦЕ

1С1, Техничари друског саобраћаја на часу

За сваког од нас постоји град који има посебно место у срцу. Ужице је моје родно место. Мој град је понос сваког становника. Увек сам волела да шетам широким сивим улицама мога града. Волим свој град због људи који живе у њему.

Ужице је малени градић који припада Златиборском округу. Ћетиња га грли и купа својим сјајем и снагом. Некада се град звао Титово Ужице, у част Јосипа Броза Тита, који нам је свима познат.

Нашом градском плажом увек шетају заљубљени парови из којих избија сама љубав.

Једна од многих лепота које красе мој град је Стара црква. Смештена је у делу града познатом по имену Стара варош, или Царина. Стара црква је подигнута за време Милоша Обреновића. Волим свој град јер су ту сви моји пријатељи и породица. Волим га јер сам доживела много лепих тренутака у њему и пронашла своју прву љубав. Посетила сам многе градове, сви су они лепо, али се увек са поносом и узбуђењем враћам у свој омиљени град, Ужице.

Катарина Ђокић ,1с4

ИВАЊИЦА

Ивањица се налази на југозападу Србије, обухвата део Старовлашко-рашке висије и припада Моравичком округу. По површини спада међу највеће општине у Србији са површином од 1090 км². По последњем попису у општини живи 36.000 становника, а у самом граду 15.000 становника. Име је добила по ивама, врсти дрвета. Ивањица лежи на обали реке Моравице, која извире на планини Голији, и налази се на надморској висини од 458 метара. Окружена је планинама Голија, Јавор и Мучањ. Две хиљадите године проглашена је ваздушном бањом. Лоциран у непосредној близини града, окружен зеленилом, стазама за шетњу у правој оази мира, смештен је Завод за рехабилитацију „Анемија“.

Црква св. цара Константина и царице Јелене, налази се у самом центру Ивањице. За посетиоце од посебног интереса је камени мост на реци Моравици. Преставља највећи једнолучни мост на Балкану.

Електрична централа на Моравици саграђена је 1911. године. Представља пету хидроцентралу у земљи. Још увек је у функцији (осветљава градски парк), али је претворена у музеј. Године 1912. у Ивањици је основан фудбалски клуб „Јавор“. Нушићијада је фестивал који се одржава у Ивањици од 1968. године. То је фестивал филмске комедије, траје 6 дана, и одржава се у првој недељи септембра. Памти се, како по културним садржајима, тако и по доброј атмосфери, кафани и шали, јер је то „празник хумора и весеља“.

Душица Даниловић, 1с3

РОЖАНСТВО – СЕЛО ЛЕПОТЕ И ДОБРИХ ЉУДИ

Мој предео је тема о којој много волим да причам и пишем. То ме испуњава и чини срећном. Рожанство је мој крај, за који ме вежу лепе успомене.

О многим пределима бих могла да пишем, али, када пишем о Рожанству, то је нешто посебно. Радо причам о лепим стварима које могу да се виде у мом селу. Када крену у град на даље школовање деца се, углавном стиде што су са села. Ја се тиме поносим.

Рожанство је једно мало село испуњено духом људи који у њему живе, љубављу према традицији и неким старим, али лепим обичајима.

Када се дође у Рожанство, на први поглед се чини да у њему нема много деце. У центру села, испред кафана, ујутру и преко дана се окупљају старији људи који су жељни друштва и приче. Увече се у селу може видети, како би старији рекли, само омладина. Преко лета се одржавају турнири у фудбалу и кошарци. Сваке године се организује традиционални ва-шар, деветнаестог августа. Тада сви људи из села, па и многи са стране, долазе да слушају трубаче и старе изворне песме.

Рожанство се може похвалити и нечим посебним, по чему је препознатљиво. То је Стопића пећина, која се налази на само неколико минута од моје куће. На улазу у пећину је, са леве стране, једно узвишење које подсећа на мало брдо. Када се попнем на врх брда, кроз један

отвор могу да видим небо. То није све. Са десне стране се налазе бигрене каде у којима су се, како се верује, пре много година купали медведи. Преко лета се из када прелива чиста и топла вода. Унутра је све лепо и осветљено, а на самом крају пећине налази се један водопад висок неколико метара. Пећину не посећујемо само ми који живимо у близини, већ и људи који су из многих прича чули да је то нешто посебно. Око пећине се могу наћи разне лековите траве и папрат.

Становници Рожанства се баве пољопривредом.

Производе доста поврћа – кромпира, лука, парадајза, краставаца... Све што се може наћи у продавницама, али много здравије.

Недалеко од центра Рожанства налази се дечје одмаралиште. Деца ту остају по неколико дана да би стигла да виде све лепоте Рожанства и Златибора.

Моје село има много тога да понуди туристима, па бих волела да посетилаца буде више, да сви упознају Рожанство и гостопримство људи који га чине.

Александра Стопић, I c I

ДОЋИТЕ У ЉУБОВИЈУ

У западној Србији, поред реке Дрине, налази се једно мало место које има чиме да се похвали. То је Љубовија.

Раније, у стара времена, Љубовија је носила други назив – Јабучје. Простор Љубовије некада је био познат по јабукама, па се претпоставља да је стари назив настао по овом обележју краја. Чак се и данас тај назив користи међу старијим особама. Ипак, ово данашње име је много лепше и атрактивније. У самом центру се током године одржавају разне манифестације, фестивали, престижна такмичења. Најпознатија је Дринска регата, затим Бициклијада, Гастро-фест, а организују се и спортски турнири за Божић, Васкрс и друге празнике.

Дринска регата је нешто величанствено. Одржава се увек друге суботе у јулу месецу. Догађај подразумева спуштање учесника низ реку Дрину на чамцима. Спуст почиње у Трешњици, а завршава се у Љубовији. Дужина пловног пута је четрдесет километара, а возња траје и по дванаест часова. Припреме се врше дуго пред величанствени дан. Учесници се договарају ко ће са ким пловити, а сам број учесника није ограничен. И увече је занимљиво, луна-парк, музика уживо, разна надметања. Госте забављају познати домаћи бендови, увек неки нови. Провод је незабораван, људи на све стране. Нешто најлепше деси се кад огладните. Немате куд, па купите „пљеску“. Уживање, верујте!

Овај догађај сваке године постаје све популарнији.

Гастро-фест се одржава половином маја. То је манифестација на којој се игра, пева, свира, кува, једе... Један део програма је музички, њега чини КУД „Азбуковица“, а други је посвећен храни. Током дана се кувају разне врсте јела, тачније, чорбе. Учесници су из разних градова, попут Ваљева, Шапца, Лознице, као и из Босне. На крају на сцену ступа жири и проглашава победника. Тада победник, тј. најукуснија чорба, добија симболичну награду.

Бициклијада је мање атрактивна, али фантастична на свој начин. Одржава се половином децембра. Главна улица се затвара како би се свим бициклистима који желе да возе

омогућило то задовољство. Примарни циљ није освајање награде, већ дружење и упознавање нових људи. То је, заиста, данас најбитније.

У мало широј околини Љубовије налазе се Соко Град и кањон реке Трешњице. У кањону се налази белоглави суп. То је једино место где још живи ова врста. Наравно, угрожена је и законом заштићена. Соко Град је место које је последње од шест већих ослобођено од Турака, 1867. године. Настао је још у средњовековној Србији. После минирања града остале су рушевине. Данас је то лепо место са очуваним мањим грађевинама из тог периода и водопадима. Соко је сада манастир. Недавно је урађен пут до манастира, па је туристима омогућено да и аутобусима стигну до њега. Овај предео је нестваран. Очи ми заиграју када га погледам... А тек онај велики крст на темељима једне од кула, обасјан рефлекторима... Божја милост. Дођите у Љубовију, погледајте нека занимљива места и научите много тога што нисте знали. Дођите, овакву прилику немате свуда. Дођите, упознајте карактер љубовијског народа. Нећете се покајати.

Немања Цветковић 1с4

АРИЉЕ, У ДОЛИНАМА ДВЕЈУ РЕКА

Ариље је варошица која се налази у долинама двеју река - Рзава и Моравице. Припада Златиборском округу. На целој територији општине живи око 19.000 становника.

Ариље јесте мало, али када бисте га посетили, имали бисте много тога да видите и обиђете. У њему се налази црква светог Ахилија, која је изграђена 1296. године, као задужбина краља Драгутина. Иако је мали град, спада у развијене општине захваљујући, то сви добро знају, малинама и текстилним радњама. Скоро сви грађани Ариља имају плантаже малина, али и доста воћњака у којима гаје јабуке, шљиве и крушке. Поменуо бих и текстилне радње - фабрике, као што су „Јасмил“, „Стефан“, „Ариље-промет“, „Митекс“, које су познате у целој Србији, а и шире.

Ариљци могу да се похвале и тиме што имају једну од најчистијих река у Србији, Рзав. Лети у Ариље долази много људи из других градова да уживају у бистрини и чистоћи ове реке. Захваљујући томе, све је познатија и Височка бања, која из године у годину има све више и

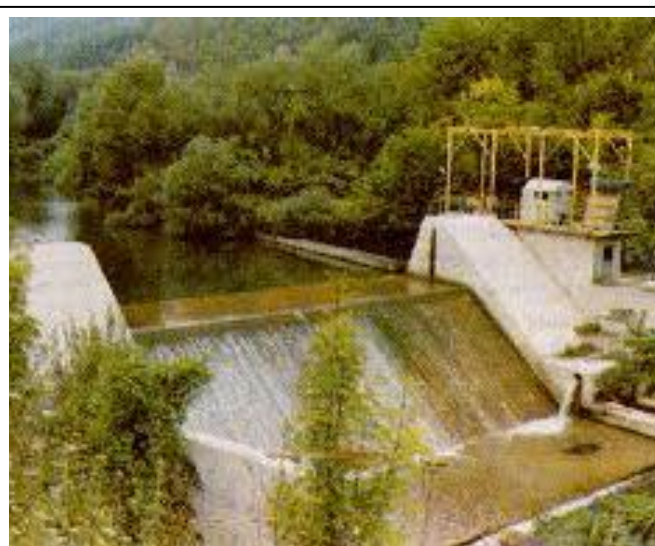

Црква светог Ахилија

Мало је ово реченица да би се описало колико је мало Ариље велико, зато дођите, видите и уживајте!

више посетилаца због лековитог извора и нетакнуте природе у којој можете да уживате. Тако је у Ариљу почео да се развија сеоски туризам. Њему се посветило неколико домаћинстава у селима око Ариља. Ти људи се труде да угосте туристе чувајући народну традицију, па тако они који их посете уживају у смештају и народној кухињи.

Брана на Шевелу

Фонтана у парку

Ненад Милосављевић, Ic1

БУДИМО ЧУВАРИ ОЗОНА

Еколошка секција је учествовала у реализацији пројекта **БУДИМО ЧУВАРИ ОЗОНА** који је организовало Удружење наставника „Опстанак“. Јавним часом секције обележен је 16. септембар, Светски дан заштите озона.

Поред тога, анкетирани су ученици и грађани. Резултати спроведене анкете показали су да само 15% анкетираних зна да Сунце није планета и да се UV зраци не

виде и не осећају. Већина не зна да су CFC водеће супстанце које оштећују озонски омотач и да је прва озонска рупа откривена 1985. године.

На крају пројекта, после едукације флајерима, акцијом у граду и изложбом ликовних радова на ову тему, поновљена је анкета. Ученици су се обрадовали, јер је поновљена анкета показала да 80% препознаје све појмове и чињеницу да глобално загре-

вање може успорити опоравак озонског омотача.

У овој акцији посебно су били активни ученици ПС4 одељења.

Запитајте се **шта све можемо да урадимо у циљу заштите озонског омотача**. Тако ће се овај пројекат оправдати.

Ана Ђуричић, професор биологије

ВЕНЕЦИЈА - културна престоница света

Венеција је главни град истоимене италијанске покрајине у регији Венето. Некада је била седиште Млетачке републике позната као „Доминантна“, „Пресветла“, „Краљица Јадрана“, „Град воде“, „Град мостова“, „Град светлости“... И данас је краше сви ови називи, али то је и град прелепих кулиса и карневалских маски, богатих музеја, палата, уметничких галерија, филмских фестивала, град злата, сребра, бурано чипке, мурано стакла, гондола...

Права историја Венеције почиње у 5. веку, када је под налетима Лангобарда и Хуна становништво североисточне Италије, бежећи са копна, почело да насељава острва у јадранској лагуни. Све до данас одржао се мит посвећен оснивању града - по том веровању, бегунци из Падове су 25.марта 413. године тачно у подне поставили камен темељац на месту данашњег Риалта, најпознатијег моста, са жељом да створе леп, неосвојив и слободан град.

Данас се Венеција налази удаљена 4км од копна, а 2км од отвореног мора, на 118 острва и испресецана са 177 канала. Овај град некада је био центар Млетачке републике и трећи у Европи по броју становника. Почетком 20. века у њему је живело готово 400000 становника, 1951.г. мање од 175000, а данас ни 60000 становника. Јер, живети у Венецији значи заборавити на комфор аутомобила, на аутобусе, и бити спреман на честе поплаве, густе магле, влажност и пешачење.

ФУНКЦИОНАЛНА ОРГАНИЗАЦИЈА ГРАДА И ВАЖНИ ОБЈЕКТИ

Главна саобраћајница града је канал Гранде дужине 3750м и ширине, у просеку, 62м, који дели град на два дела. Са обе његове стране виде се предивне грађевине: палате Casa d'Oro, Casa Rezzonico i Palazzo Grassi.

У близини су и многе цркве, али и La Fenice (зграда опере). Одавде се виде многи храмови уметности: Галерија академије уметности, а затим црква Santa Maria della Salute, црква Светих Ђованија и Паола и др.

Град је до данас успео да сачува типографску нумерацију улица (подужне улице - кале, а попречне - рамо) која датира из 1171. године, када је цео град подељен у шест зона - три са једне стране канала, а три са друге. Да би се прешло са једне на другу страну, саграђено је преко 400 мостова. Поред моста Риалто, најпознатији мост у Венецији је Мост уздаха, саграђен у 17. веку да би се Дуждева палата спојила са новом затворском зградом.

После изрицања пресуде, затвореници су из Дуждеве палате спровођени у суседну зграду затвора и са тог моста могли су да виде последњи пут лепоту, мир и слободу – тада би им се, обично, отимао уздах, па је отуда и потекло име моста. Иначе, затвор је импозантан лавиринт ћелија са обе стране канала спојен ходницима и степеништима. Ти затвори су били у употреби све до 1940. године.

Мост уздаха између Дуждеве палате и новог затвора

Осим јавних паркова, Венеција иза својих готичких, ренесансних и барокних фасада крије праве зелене оазе, веома богате и необично лепе вртове којих је у 16.веку било преко 500.

Једини прави трг у Венецији је Трг св.Марка, јединствено урбанистичко - архитектонско дело. Уобличио га је у 16.веку Јакопо Сансовино. На тргу, у близини базилике, уздиже се ренесансни звоник са чије платформе две бронзане фигуре ударцем у звоно откуцавају сат. Осим тачног времена, на торњу су приказане месечеве фазе и кретање Сунца кроз Зодијак.

Источну страну трга затвара црква Св.Марка посвећена заштитнику града, у чијој унутрашњости се чува саркофаг са светим реликвијама. Повезана је са Дуждевом палатом, а изгорела је у пожару 976.године. Поново је саграђена 1063. по узору на базилику Св.Апостола у Константинопољу. На главном улазу у цркву налазе се бронзани коњи из доба Александра Великог, донети из Цариграда. Служила је и као Дуждева капела, у њој су се крунисали краљеви, одржавали су се погребни и процесije. Декор је зато морао да буде величанствен са више од 4000 м² мозаика и 500 античких стубова. Данашња црква има изглед грчког крста са 5 купола. У непосредној близини цркве налази се и Библиотека Св.Марка, Археолошки музеј и други важни објекти.

После цркве св.Марка, најпознатија грађевина је Дуждева палата која је вековима била средиште венецијанских поглавара - била је службена резиденција 120 дуждева (изабраних војвода) који су водили Венецију од 697-1797.године. То је право оличење моћи и богатства у чијој су архитектури помешани оријентални, готички и ренесансни детаљи. Зидове ове палате и данас красе дела Тицијана, Тинторета, Веронезеа, Белинија,...

Царински рт је изабран за изградњу цркве у 17.веку, тачније 1629.год., након друге велике епидемије куге која је у Венецији однела трећину становништва. Венецијанци су нови храм посветили заштитници Млетачке републике - Блаженој Девици Марији којој су се молили да би их заштитила од болести. Отуда име Santa Maria della Salute (Госпа од здравља). На конкурсу за овај храм учествовало је 11 архитеката, али је изабран Baldassare Langhena.

Црква је завршена 1681.г. после много година градње, преправљања и сл. Ова осмоугаона грађевина саграђена на изузетно нестабилном терену, учвршћена је за тло са 1156650 дрвених пилона. Изграђена је од истарског камена и опеке покривене мермерном прашином (тзв.мермерина). Купола огромног пречника једва је подигнута, а као важни конструктивни детаљи појавиле су се вуте (да подупиру куполу) иако нису планиране у првобитном пројекту.

Santa Maria della Salute

У Венецији, у 16.веку настаје и комедија del arte тј. италијанска комедија. Бучна, разиграна, раскошних боја, била је у супротности са дотадашњим строгим и укоченим представама. Обично се играла на отвореном, уз једноставну сценографију, а глумци су, кроз импровизацију и алузију, са маскама на лицу, исмевали тада познате личности и догађаје. Овај вид уметности се брзо пренео на читаву Европу, а маске су постале још један заштитни знак Венеције.

Године 1929. Венеција је заједно са лагуном проглашена УНЕСКО-овом баштином. Нажалост, Венеција полако, али сигурно тоне у воду и песак лагуне. Њене предивне зграде подигнуте су на пешчаном и несигурном тлу, на решеткама направљеним од балвана и дрвених стубова, све ближе су дну лагуне. Најновија истраживања бележе и даље подизање површине мора и слегање терена.

Занимљиво је како су прављени темељи - милиони борових стабала из шума с подручја Млетачке републике угиснути су дубоко у тврди слој земље и блага где су се временом, без кисеоника, окаменили. На њих су једне на друге биле сложене дрвене даске и плоче од истарског камена које су служиле као темељи грађевине. И многе фасаде кућа у непосредној близини канала орониле су због продирања воде и соли у њих. За фасаде у Венецији постоје врло строга правила којих се морају сви придржавати. Боје фасада су складне, пастелне - од земљаних тонова до беле.

Много је примера објеката - кула у Венецији које су се накривиле у току градње. Такви стоје вековима... Како - не зна се! Много је и трагова санације - металних утега кроз зидове, разупирача, спојева... Колико их још могу објекти издржати?

Надајмо се да ће Венеција, ова културна престоница света, опстати... Неким чудом науке и магије...

Једна од многобројних кривих кула

***Ана Станојчић, дипл.инг.арх,
наставник стручних предмета у
подручју рада грађевинарство***

ПОРТУГАЛИЈА

Португалија је најзападнија земља континенталног дела Европе, некада једна од најмоћнијих поморских и колонијалних сила света. Налази се на Пиринејском полуострву, граничи се са Шпанијом на северу и истоку, а на западу и југу излази на Атлантски океан. У њеном саставу су и два архипелага Азори и Мадеира. Просторима Португалије прошле су многе цивилизације и народи: Ибери, Келти, Феничани, Картагињани, Римљани, Грци, Германи, Мавари, чије су културе оставиле трага. Португалија је једна од најстаријих европских нација. Као самостална држава помиње се од 1179. године. У 15. и 16. веку постаје велесила захваљујући великим географским открићима, када су португалски морепловци открили пут до Африке, Америке, Индије и Азије. Њена империја простирала се од Бразила, преко Африке, до Индије, Кине и Индонезије. Од краја 16. века, постепено губи своју моћ: потпада под власт Шпаније, године 1775. догодио се разорни земљотрес, Наполеонова освајања, највећа колонија Бразил стиче независност 1822, зтим следе и грађански ратови, збацивање монархије, већи део 20. века била је под десничарском војном диктатуром. Последње колоније Португалије стекле су независност 1975. Португалија је чланица Европске уније од 1986. године и једна је од оснивача НАТО-а. У Лисабону је 2007. потписан „Лисабонски споразум“, измене чувеног Мастрихтског уговора којим је основана Европска унија.

У мају 2012. имала сам прилику да посетим ову далеку, необично лепу земљу богате прошлости.

Након пар сати лета до Лисабона, дошавши из хладне, депресивне, зимом измучене Србије, прво што ме је опчињило, већ на самом аеродрому, то је заиста нека позитивна атмо-

сфера, и светлост, обиље светлости која одмах подиже расположење.

Таксиста, који говори само португалски, вртоглавом брзином одвезао нас је у град. Знатичељно сам посматрала слике новог града. Прво што ме је оставило без даха је река Тежо, толико велика, да је природно да помислите да је то море. А онда, мост преко реке, који „одлази“ у недоглед. Како и не, када је реч о најдужем мосту у Европи „Васко да Гама“ дугачком 17,20 km.

Лисабон је главни град и налази се на реци Тежо, непосредно на ушћу у Атлантски океан. У самом граду живи преко пола милиона становника, а са ближом околином три милиона. Град је богат музејима, црквама, манастирима, палатама, парковима, трговима. Поред већ поменутог моста на овој невероватно великој реци у граду постоји још само један, висићи мост „25. април“ који је изградила иста компанија као и чувени висићи мост у Сан Франциску.

Лисабон с правом важи за један од најлепших градова Европе.

У четврти Белем, где се Тежо улива у Атлантски океан налазе се споменици који сведоче о златном добу - добу открића. Прво, кула Белем, саграђена по-

четком 16. века, одакле је Васко да Гама кренуо на „пут зачина“.

Поред чувене куле својом лепотом, величином и монументалношћу задивљује манастир Св. Јеронимус, саграђен у мануелском, специфичном португалском стилу, који представља неку врсту прелаза између готике и ренесансе. У њему се налази гроб Васка да Гаме.

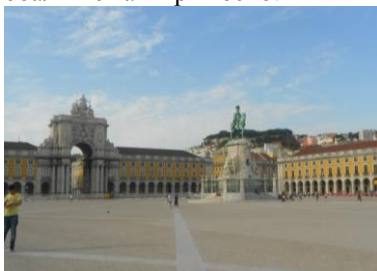

Тврђава и манастир су на УНЕСКО-вој листи светске културне баштине. У близини је марина са спомеником Открићима, подигнутом 1960. године поводом обележавања 500 година од смрти Хенрија Морепловца, најзаслужнијег за португалску доминацију светским морима.

Историјски центар Лисабона налази се на седам брежуљака, премошћених стрмим улицама, (многе су превише стрме за моторна возила), дуж којих дрвени жути трамваји, као и у 19. веку, бучно, али редовно, превозе путнике. Најчувенији трамвај је број 28, који пролази кроз само срце Лисабона и не-

вероватном брзином се пробија кроз уске и стрме улице. Још један заштитни знак града је Санта Јуста, лифт у центру града, грандиозна челична готска конструкција из 1902. која повезује две познате четврти Киадо и Башиа. Шетачка зона је Улица Руа Аугуста, коју са једне стране краси барокна капија и повезује прелепе тргове, Комерсио на обали Тежа и трг Росио.

Већи део улица, тргова и тротоара поплочан је каменим коцкама, врло често са прелепим мозаицима. Специфична светлост Лисабона је заправо од углачаног белог камена и азулежо керамичких плочица којима су прекривене многе фасаде зграда, црква и других грађевина. Посебан сјај и топлину дају ноћу.

Алфаме је најстарији и један од ретких квартава који нису уништени у великом земљотресу који је сравнио град 1775. Градили су га Мавари и Јевреји. Препун је уских калдрмисаних улица, необично окићених, камених степеништа, фадобарова, ресторанића, старинских малих продавница хране и наравно туриста, који не ремете атмосферу и вековима ненарушену амбијент. Оронуте зграде делују носталгично и шармантно.

Алфаме се протеже од маварског замка Св. Ђорђа, на брду, који је због своје величине уочљив са свих видиковаца града, па до реке Тежо. Ту се налази и најстарија лисабонска катедрала, такође један од сим-

бола града. Поред Лисабона обишла сам и:

-**Синтру**, чувено летовалиште краљева и богатих грађана недалеко од Лисабона,

којој се дивео и Иво Андрић, а Бајрон назвао најлепшим местом на свету. Чувена је палата Пења и врло интересантан комплекс Палате Регалериа. Град је на листи УНЕСКА.

Затим, **Евору**, потпуно очуван град из 15. века, бљештаво бео, опасан зидинама, са огромним катедралама и познатом капелом од људских костију. Такође је на листи УНЕСКА

Порто је град 320 km северно од Лисабона, чувен по производњи вина, са предивним положајем, на ушћу реке Доуро (злато) у Атлантски океан. Језгро старог града такође је под заштитом УНЕСКА. Препун је црква са украсима од керамичких плочица, са фантастичним мостовима. Неке је изградио Густав Ајфел.

У овом граду богате прошлости, можда се најбоље види оронуте и прашином прекривени сјај некада најбогатије европске државе која је отворила еру великих географских открића, али и освајања и колонијализма.

Португалија данас важи за земљу која има велике финансијске проблеме, али то као да не дотиче њене становнике. Живот се одвија само њима својственим темпом, темпом који одликује и фадомузику. Нема гужве, нервозних возача и пешака. Може нам се учинити да је време стало, или да не маре за модерним. Али, када је реч о саобраћају, било о железничком, аутобуском, авионском, или метроу, модеран је, фантастично организован и савршено тачан. Путници су мирни, сталожени, нема буке ни било какве тензије.

Културно наслеђе Португалије је такво да је пола градова и градића, под заштитом УНЕСКА. И зато су то чуда од градова и архитектуре, а Португалија је земља чуда.

*Марина Шумаревић,
секретар Школе*

Снежана Ђенић, историчар (1962. Чајетина). Средњу школу завршила је у Ужицу, смер култура и јавно информисање. Године 1981. уписала је Филозофски факултет у Београду, група за историју. Дипломски рад са темом *Централна партизанска болница у Ужицу и Златибору 1941. године* одбранила је код проф. др Ђорђа Станковића.

Снежана Ђенић је истраживач историје ужичког и златиборског краја и као резултат тог рада објавила је *Златибор из старог албума*, *Златибор - туристички водич*, *Српски владари у ужичком крају*, *Златибор – културна и историјска баштина од праисторије до данас*, *Ужички горски цар, хајдук Никола Јевђовић*. Аутор је изложби *Армијски ђенерал Крста Смиљанић и Прота Радосав Симић, српски духовник, неимар и добротвор*.

Аутор је и више од тридесет телевизијских емисија које се односе на историју ужичког краја током 19. и прве половине 20. века. Била је директор Музеја на отвореном "Старо село" у Сирогојну, сада обавља послове директора у Библиотеци "Љубиша Р. Ђенић" у Чајетини.

ДЕЧЈЕ ОДМАРАЛИШТЕ НА ОКУ, СА ПОЧЕТКА XX ВЕКА

Са Снежаном Ђенић интервју водила *Емилија Ајданић, 2Г1*

Ваши научно-истраживачки рад се односи на историјске, демографске и привредне карактеристике Златибора у прошлости. Можете ли нам рећи по чему је планина Златибор у прошлости била позната?

После ослобођења Златибора од Турака, читава Муртеница и златиборске сувати (испаше за стоку са појилима), који су пре тога били у поседу богатих ужичких, нововарошких и прибојских бегова, постали су државна својина. Између два светска рата било је укупно осамнаест државних сувати и на свакој од њих могло је преко лета да се тови 100-200 волова. Поред државних постојао је и приличан број приватних сувати на којима су власници товили стоку или их издавали под закуп. Сваке године, почев од Ђурђевдана, на Златибору се тове волови намењени извозу. Поједини власници сувати нису товили волове за извоз, већ су гајили овце и продавали млечне производе.

У другој половини 19. века трговина стоком постала је веома уносан посао, па су се њом бавили људи различитих професија. За овај посао имали су и необично повољне услове, јефтино товљење на златиборским суватима и прилично ниске цене стоке у поређењу са другим крајевима. Осим тога, стока товљена на Златибору, где је пасла специфичне врсте слатких и лековитих трава, стекла је велику репутацију на свим оближњим европским пијацама. Цена овог заиста најбољег меса које је извозено из Србије била је увек већа од осталог меса увезеног са Балкана. Почев од 1881. године, када је склопљен трговински уговор са Аустро-Угарском, аустријско тржиште примало је највећи проценат стоке товљене на овим суватима. Трговина златиборском стоком од

1934. године почела је нагло да опада, када је на Тустом брду основан одељак ергеле „Мркоњићево“, која је добила на располагање сувате Обудовицу, Мало и Велико Тусто брдо.

Интересује нас некадашње дечије летовалиште (одмаралиште) на Оку. Како је одређена локација, и које су карактеристике локалитета?

Највеће заслуге за претварање Ока у туристичко насеље припадају проти Радосаву Симићу, српском духовнику, неимару и добротвору, који је рођен 1882. године у селу Бранешци у срезу Златиборском. Остављајући за собом увек видљива и трајна добротива дела, прота није заборављао ни свој завичај. О томе он говори:

„Пошто сам радио и урадио доста у многим местима службовања и сматрам да сам тим својим радом оставио лепе успомене, решио сам да урадим нешто и у свом месту рођења – Бранешцима (ср. Златиборски). Прва ми је замисао била да се одужим палим ратницима свога села и суседног села Семегњева, да им имена овековечим.

На Златибору постоји дивна вода зв. Око, удаљена од Чајетине 3 км, а од Краљеве Воде и Палисада 4–5 км. Вода је једно велико врело испод букове шуме, хладна и пријатна за пиће. Народ ову воду сматра лековитом и на Видовдан пре изласка сунца, болесни од очију долазе да се умивају, а неки се чак и купају у шуми овом водом, верујући у њену лековитост. На Видовдан сваке године буде велики сабор крај ове воде. Како је ова вода крај селског пута куда народ стоку прогони и на том врелу поји, то стока, нарочито говеда, воду газе и замуће. Стога путник жедан прође поред ове хладне и питке воде. Косачи пак лети враћају празне судове не могући да

зајите, иако са извора јури читав поточић, толико је има у изобиљу. Дакле, код воде без воде. Стога сам дошао на идеју да тај извор претворим у чесму – да подигнем СПОМЕН ЧЕСМУ РАТНИЦИМА и на њој испишемо имена палих ратника села Семегњева и Бранежаца у ратовима 1912–1918. године“.

Добровољним прилозима грађана, као и државном помоћи, убрзо је прикупљен потребан новац и изграђена спомен–чесма која је освећена прве недеље по Илиндану, 1930. године, када је служен парастос палим ратницима.

Подизање споменика и чесме био је само почетак реализације његове визије модерног летовалишта, како је прота желео да се развија његов Златибор. Како је у то време Златибор проглашен терапијским подручјем за одређене врсте обољења, он је апеловао да се колоније болесних одвоје од дечијих, спортских и туристичких насеља, па је тако и предложио Хигијенском заводу из Београда да подигне дечије одмаралиште на Оку и понудио им своју земљу на поклон. Ова великодушна понуда није се могла одбити, па је стручна комисија дошла да погледа услове и сви су били једнодушни у оцени да не постоји идеалније место од Ока за „колонију здравих“, коју је прота овде желео да створи.

Како је одмаралиште изгледало и шта је пружало?

Одмаралиште је постепено уобличено тако што су Хигијенски завод из Београда и Дом народног здравља из Ужица, уз протину помоћ уложили средства, тако да је на Оку најпре изграђено отворено летње купатило. Два базена за децу и одрасле, тушеви, свлачионице, плажа и рибњак завршени су 1932. године. Гости са Палисада и Краљеве Воде добили су могућност да се за време летњих спарних дана, после пријатне шетње, расхладе у овом базену. О свечаности отварања овог „народног купатила“ обавештавала је и тадашња штампа:

„Свечаном отварању 17. јула 1932. године, присуствовали су изасланик Дринске бановине г. Бора Петровић, окружни инспектор из Ужица, г. др Коста Харамбашевић, ужички соколи са г-Ђоком Драшкићем и Владетом Милетићем, чачански скаути са г. Љубом Селаковићем, професором гимназије, затим гости са златиборских колонија Краљеве Воде, Палисада, Чајетине и Ужица. Свечани чин освећења извршио је прота г. Симић уз асистенцију свештеника Благоја Шишаковића и учитеља г. Здравка Аћимовића“.

Хигијенски завод убрзо је почео и градњу дечијег одмаралишта, које је било завршено 1934. године. Зграда је била веома модерна, тако да се ово дечије одмаралиште сматрало за најмодерније у Србији. Поред највеће зграде, граде се кухиња, трпезарија, магацини, као и амбуланта где је у време туристичке сезоне боравио стални лекар са медицинским особљем. Читав простор је ограђен, снабдевен водом из водовода који је по читавом насељу разведен са извора Око. Струја је, такође, била разведена по насељу, а производила се у оквиру

одмаралишта помоћу сопствене мале централе која је трошила нафту.“

Одакле су долазила деца и како је организован боравак?

Лети је долазило у неколико смена по 200 и више деце ради одмора и опоравка, највише из Београда, али и читаве Србије. У ширем кругу одмаралишта читавог лета смењивали су се скаути и соколи, а зими су долазили смучари. Сам прота је на свом имању подигао десет дрвених зграда, ресторан и пекару, и тако уобличио једно угодно место за летовање, које је назвао „Око“. Радећи за добробит свих, он објашњава своју визију:

„Вођено је рачуна да ово летовалиште буде само за здраве особе, онима који љубе природне лепоте, тишину и мир. Мештани из суседних села снабдевали су летовалиште разним пољопривредним производима и Око је заиста било добра пијаца за прођу њиховим производима. Зими су пак излазили смучари, па је и од њих мештанима била прилична корист и овим, поред прехрамбених артикала, продавали су вунене чарапе, рукавице и друге вунене одевне ствари. Дакле, овим мојим радом доста сам економски помогао своје земљаке и то у годинама највеће економске кризе када је до динара било врло тешко доћи. У дечијем опоравилишту био је сталан лекар који је народу доста помогао у здравственом просвећивању дајући им разне савете као и лекарску помоћ“.

Какве су биле саобраћајне везе, чиме се долазило?

На иницијативу проте Симића Централни хигијенски завод начинио је добар аутомобилски пут од Краљеве Воде до Ока, што је омогућавало многим посетиоцима осталих златиборских летовалишта – Палисада, Краљеве Воде, Рибнице, Чајетине да праве излете до Ока, али су изградњом овог пута ипак највећу корист имали мештани.

Судбина одмаралишта током рата и након рата?

Ова колонија здравих, нажалост, постојала је само десетак година, до Другог светског рата. Наиме, године 1943. Бугари су запалили све грађевине на Оку. Данас овде постоје само њихови остаци. Спомен-чесма је сачувана и сведочанство је једног времена и великих људи којима се и данас на Видовдан држи парастос.

Постоји ли иницијатива да се обнови, односно поново изгради одмаралиште?

Прота је живео до 1966. године и све до своје смрти обраћао се властима са молбом да се обнови Око. Протини потомци, синови и унуци, наставили су да подсећају општинске власти у Чајетини да Око, које је некад било једно од најексклузивнијих летовалишта у Србији, треба обновити. Уз друге, који схватају значај обнове овог дела Златибора и разумевање садашњих општинских власти остајемо у нади да ће Око поново бити „колонија здравих“, јединствена у Србији.

НЕВЕРОВАТАН СВЕТ М. К. ЕСХЕРА

Није ни тако ретко ни тако необично да је у некој особи истовремено присутна надареност и за математику и за неку (другу) уметност. Холандски сликар и графичар Мориц Корнелијус Ешкер (Maurits Cornelius Escher, 1898-1972) није по професији био математичар нити је имао неко посебно математичко образовање, али га је красила изузетна математичка интуиција. Његови записи, цртежи, мисли и закључци нису представљени математичком терминологијом нити су формулисани онако како би један математичар то урадио, али они обилују математичким формулама, теоремама и законитостима којих уметник није био увек ни свестан.

Иако је од малих ногу био изузетан у цртању, његове оцене у школи су генерално биле веома лоше, чак је понављао други разред средње школе. Успео је 1919. године да се упише на факултет архитектуре и декоративних уметности. Кратко је студирао архитектуру, али је убрзо прешао на примењене уметности и студирао под руководством Самуела де Меските, уметника са којим је постао дугогодишњи пријатељ. Ешкер је 1922. године напустио факултет, без дипломе, али, како је касније наглашавао, са значајним искуством у техничким елементима цртања, графике и, нарочито, дрвореза.

Његов рад остао је незапажен све до 50-тих година прошлог века. Године 1956. организована је прва његова велика изложба која је доживела невероватан успех. Од тада, његова слава је у непрекидном успону, о чему сведоче многобројни захтеви за постављањем његових графика у ентеријерима и на фасадама јавних установа, попут чувених „Метаморфоза“ на зиду главне поште у Хагу у дужини од читавих 58 метара из 1968/69. године. Код нас он још увек није у довољној мери познат. Иако се често користи фонетски изговор његовог презимена „Ешер“, правилније је „Есхер“.

Ешкер се у својим делима са математичким садржајем вешто играва са тродимензионалним простором, представља разне варијанте подела (теселација) равни, али и приказује поједине геометријске објекте посебних математичких својстава.

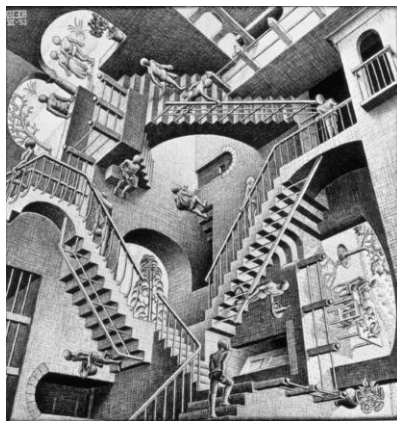
Тврдио је да о постојању објективне стварности нема никаквих доказа осим онога што нам кажу наша чула, и он није видео разлог зашто бисмо спољашњи свет прихватили као такав једино због наших чула. У својим размишљањима и анализирањима, често је постављао себи питања о којима остали људи никада не размишљају:

„Да ли под истовремено може бити и плафон?“

„Да ли смо апсолутно сигурни да се пењемо кад ходамо уз степенице?“

„Можемо ли бити уверени да је немогуће појести колач и имати га?“

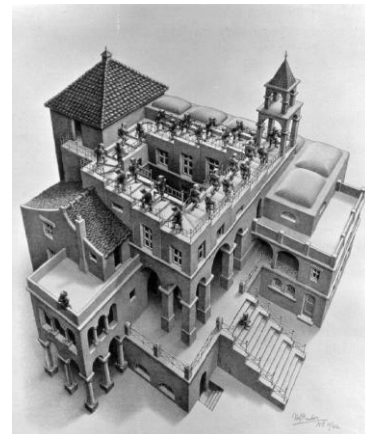
Утицај оваквих његових размишљања о парадоксима и „немогућим“ објектима види се у многим његовим графикама и дуборезима у дрвету, бакру, линолеуму, итд.

Релативност

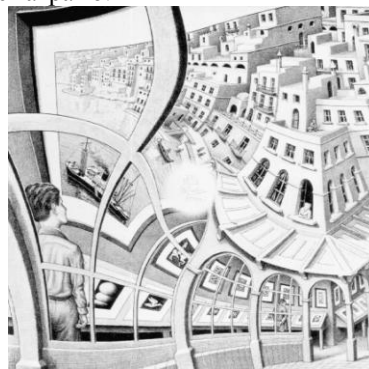
Графика „Релативност“ из 1953. године приказује Ешкерovo поигравање са логиком простора, подом и плафоном и људима који се налазе у таквом простору. Сliku ове графике могу препознати неке генерације са блока број пет који је коришћен за ликовно цртање у школама.

Графика „Пењање и силажење“ из 1960. године приказује оптичку варку војника од којих се неки стално пењу, а други стално силазе, а ипак се враћају на место са кога су пошли. Ова графика је послужила и као инспирација многим људима, а неки од њих су направили и 3D моделе од лево коцки који су апсолутно тачна копија Ешкеровог дела.

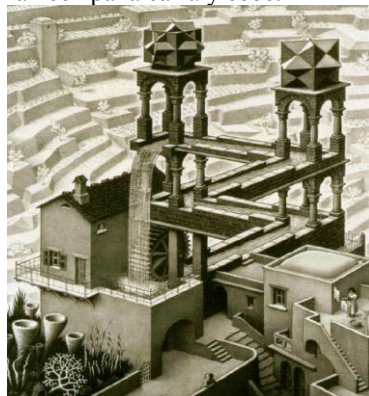
Пењање и силажење

Вероватно најкомплекснија Ешкерова графика је маестрална „Галерија слика“ из 1956. године. Ова чудесна петља може се посматрати и као метафора космоса који настањујемо. Младић на овој графици посматра слику на зиду галерије али је на потпуно невероватан начин и сам део те слике коју посматра. Тако се и ми у космосу налазимо у двострукој улози: ми смо посматрачи, али смо и сами део једне велике целине коју посматрамо.

Галерија слика

Графика „Водопад“ из 1961. године приказује воду која тече у круг, а ипак се враћа сама у себе.

Водопад

МАТЕМАТИЧКЕ ЗАНИМЉИВОСТИ

Цитати

Блаз Паскал

„Математика је сувише озбиљна, и због тога, не треба пропустити ниједну прилику да се учини занимљивом.“

Леонардо да Винчи

„Нема истине у оним наукама у којима се математика не примењује.“

Н. И. Лобачевски

„Математика је језик којим говоре све егзактне науке.“

Алберт Ајнштајн

„Машина може да реши готово све проблеме који јој се поставе, али не може да састави, да смисли ниједан. То чини математика.“

А. Ј. Ханчин

„Математика снажно васпитава морално.“

Галилео Галилеј

„Природа нам говори математичким језиком.“

Гаус

„Математика је краљица наука, а аритметика је краљица математике.“

Јохан Кеплер

„Геометрија је праобразак лепоте света.“

Еуклид

„У геометрији нема посебних путева за краљеве.“

Рене Декарт

„Мозак не прихвата ништа тако лако као геометријске фигуре.“

Дарвин

„Математичар је слеп човек који у мрачној соби тражи црну мачку која се не налази тамо.“

Пошалице и анегдоте

Математичар је особа која ће стојећи испред собе у којој су се налазиле 3 особе, а изашло 5 особа, констатовати да ће соба бити празна ако у њу буду ушле 2 особе.

Математичари се боје вожње јер је ширина пута занемарљива у односу на дужину.

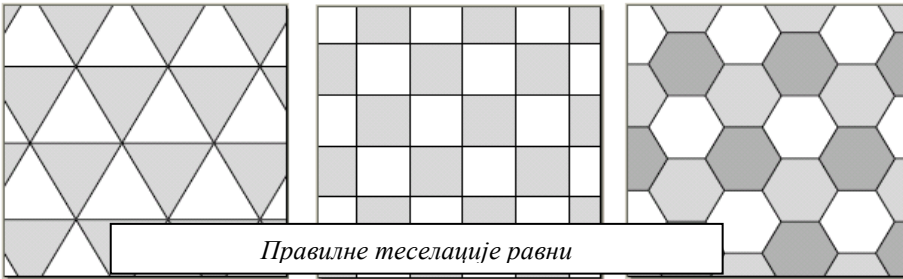
Стари математичар никада не умире, он само губи неке од својих функција.

На свету постоје три врсте људи: они које знају да броје и они који не знају! Најкраћа математичка шала је „ $\epsilon < 0$ “ (епсилон мање од нула).

На Аљасци број π износи само 3 јер се све на хладноћи скупља.

На зиду поред учioniце за математику једног института налази се низ кука са натписом: „Само за особе факултета.“ Неки духовит студент је испод тога додао оловком: „А могу се употребити и за шешире и капуте.“

Припремила: Милица Тубић,
професор математике

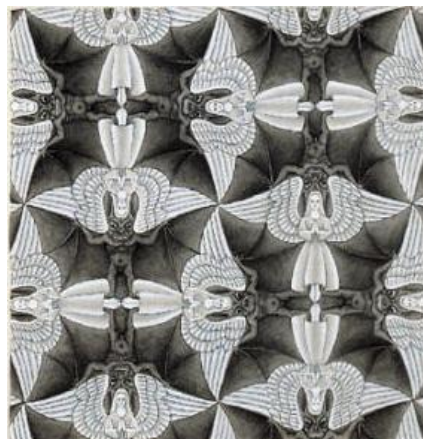
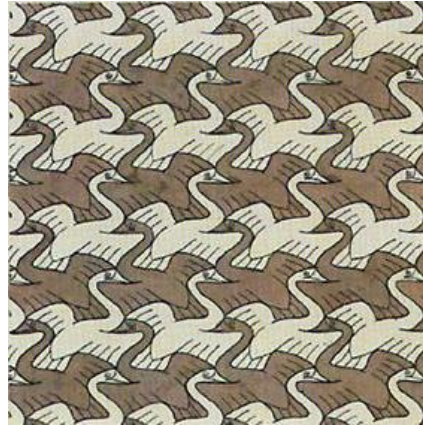
Осим играња са простором, велики број Есхерових графика био је посвећен поплочавању (теселацијама) равни. Математички речено, теселација је подела равни на геометријске фигуре тако да нема размака између ивица фигура и да се оне не преклапају (слично мозаику). Уколико се раван покрива правилним геометријским фигурама, онда су то правилне теселације. На пример, ако раван замислимо као под у кухињи, њега можемо покрити плочицама правилног облика као што су једнакостранични троуглови, квадрати или правилни шестоуглови. То су једине три правилне теселације равни.

Есхер је био чаробан мајстор у расподели површи цртежа у низове складних облика који извршавају теселацију те равни. Колико год да су математичари проучавали Есхерове графике са становишта геометрије и такозване теорије група, још увек је загонетка како их је он створио у стотинама облика, непоновљиво, са неисцрпном маштом и брилијантном техником.

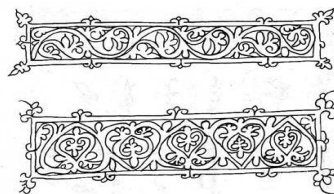
Једна од свакако најмање познатих чињеница у вези са Есхером јесте његово аматерско бављење астрономијом. Астрономија је имала двоструку улогу у његовом животу. Не само што му је као хоби обезбеђивала неопходно опуштање од рада на графикама и дуборезима, већ је и извор бар једног дела његове богате инспирације. Звезде и друга небеска тела је представљао као икосаедре, додекаедре, октаедре, а ту су још и кубоктаедар, ромбикубоктаедар, делтоидни икоситетраедар и читава гомила других „егзотичних“ математичких тела.

Есхерове графике не изазивају само осећај дивљења и фасцинаност, већ провоцирају нашу интелигенцију да открије даље и дубље везе кроз веште и детаљне представе хармоније, симетрије, дуалности, парадокса, пропорције и бесконачности. Он нам пружа чаробно огледало кроз које можемо завирити у тајни свет маште.

Биографија и слике Есхерових графика и дубореза по разним фазама могу се наћи на званичном сајту www.mcescher.com. Посетите га!

Есхерове теселације равни

Дубравка Глишовић, професор
математике

ИСТРАЖИВАЊЕ НОВИНАРА ПЕТЉЕ – АНКЕТА О УГЛЕДНИМ ЧАСОВИМА

АНКЕТА ЗА НАСТАВНИКЕ – анкетирано 46 наставника

1. ПОСЕЂУЈЕМ УГЛЕДНЕ ЧАСОВЕ ЗАТО ШТО МОРАМ (ЗБОГ БОДОВА).	ДА (10,87 %)	НЕ (89,13 %)
2. МНОГО ВИШЕ СЕ ПРИПРЕМАМ ЗА УГЛЕДНИ ЧАС.	ДА (65,22 %)	НЕ (34,78 %)
3. СМАТРАМ ДА УЧЕНИЦИ СЛАБИЈЕ УСВАЈАЈУ ЗНАЊА НА УГЛЕДНОМ ЧАСУ.	ДА (21,74 %)	НЕ (78,26 %)
4. НЕ ВОЛИМ ДА ПОСЕЂУЈЕМ УГЛЕДНЕ ЧАСОВЕ КОЈИ НИСУ ИЗ МОЈЕ СТРУКЕ.	ДА (6,51 %)	НЕ (93,48 %)
5. СМАТРАМ ДА НЕМА РАЗЛИКЕ ИЗМЕЂУ УГЛЕДНОГ ЧАСА И ОСТАЛИХ ЧАСОВА КОЈЕ ОДРЖИМ.	ДА (43,58 %)	НЕ (56,52 %)
6. СМАТРАМ ДА УГЛЕДНИ ЧАСОВИ ДОПРИНОСЕ КВАЛИТЕТНИЈОЈ НАСТАВИ.	ДА (89,13 %)	НЕ (10,87 %)
7. УГЛЕДНИ ЧАС МИ ОМОГУЂАВА ДА ПРЕНЕСЕМ ВЕШТИНЕ КОЛЕГАМА, ИЛИ ДА ОД ЊИХ ПРЕУЗЕМ НЕКУ ИДЕЈУ.	ДА (97,82 %)	НЕ (2,17 %)
8. ДИСКУСИЈА О МОМ УГЛЕДНОМ ЧАСУ ЋЕ МИ ПОМОЋИ ДА УНАПРЕДИМ СВОЈ РАД.	ДА (95,65 %)	НЕ (4,35 %)
9. СМАТРАМ ДА ЈЕ УГЛЕДНИ ЧАС КОРИСТАН САМО АКО СЕ ИЗВОДИ БЕЗ ПРИТИСКА (ДОБРОВОЉНО).	ДА (89,13 %)	НЕ (10,87 %)
10. СМАТРАМ ДА КВАЛИТЕТАН УГЛЕДНИ ЧАС МОЖЕ ДА ОДРЖИ САМО НАСТАВНИК КОЈИ ИМА ДОВОЉНО ИСКУСТВА.	ДА (15,22 %)	НЕ (84,78 %)
11. НА УГЛЕДНОМ ЧАСУ ИМАМ ТРЕМУ ЗБОГ ПРИСУСТВА КОЛЕГА.	ДА (52,17 %)	НЕ (47,83 %)

АНКЕТА ЗА УЧЕНИКЕ – анкетирано 58 ученика

1. УГЛЕДНИ ЧАСОВИ МИ СЕ ДОПАДАЈУ.	ДА (89,66 %)	НЕ (10,34 %)
2. НА УГЛЕДНОМ ЧАСУ НАУЧИМ ВИШЕ НЕГО НА ОСТАЛИМ ЧАСОВИМА.	ДА (67,24 %)	НЕ (32,76 %)
3. УГЛЕДНИ ЧАСОВИ СУ ЗАНИМЉИВИЈИ И БОЉЕ ОРГАНИЗОВАНИ ОД ОСТАЛИХ ЧАСОВА.	ДА (72,41 %)	НЕ (27,59 %)
4. УГЛЕДНИ ЧАС СЕ УНАПРЕД ПРИПРЕМА, НИЈЕ СПОНТАН, ЛИЧИ НА ПРЕДСТАВУ.	ДА (65,52 %)	НЕ (34,48 %)
5. НА УГЛЕДНИМ ЧАСОВИМА ИМАМ ТРЕМУ И НЕПРИЈАТНО МИ ЈЕ ЗБОГ ВЕЋЕГ БРОЈА НАСТАВНИКА.	ДА (22,41 %)	НЕ (77,59 %)
6. СМАТРАМ ДА СЕ УГЛЕДНИ ЧАС НЕ РАЗЛИКУЈЕ ОД ОСТАЛИХ ЧАСОВА.	ДА (34,49 %)	НЕ (65,51 %)

„НЕ ЖАЛИМ ШТО СУ ДРУГИ ПОКРАЛИ МОЈЕ ИДЕЈЕ. ЖАЛИМ ШТО НЕМАЈУ СВОЈЕ“

Никола Тесла (1856 – 1943), геније из Смиљана

О генијалним умовима је незахвално писати због њихове просторно - временске бесконачности. Зато и личност Николе Тесле годинама посматрана са различитих становишта и даље остаје далека и недокучива. Био је физичар, проналазач, научник... Познавао је књижевност, филозофију, више страних језика, пленио је елоквенцијом где год би се нашао. Покушао је да докучи свет, природу, људе. Таленат, интелект и жеља за открићем спојени у целину и гурани снагом беспрекорно контролисане воље, морали су дати жељене резултате.

Тесла је за часопис *Elektrical experimenter* 1919. године писао: „Имао сам праву манију да завршим све што сам започео и то ми је често стварало тешкоће. Једном приликом сам почео читати Волтера и онда сам дознао, на невољу, да постоје готово стотине великих свезака куцаних ситним словима, које је тај монструм написао истијајући седамдесет и две шољице црне кафе дневно. Морао сам то прочитати, али када сам завршио и задњу књигу, био сам веома срећан и рекао: „Никад више“.

Учио сам туце страних језика, проучавао литературу и уметност, провео своје најбоље године у читаоницама, читајући свашта што би ми дошло под руку и осетио сам да сам траћио време; али није ми требало дуго да схватим како је то било најбоље што сам могао учинити.“

Његова способност да сваку своју замисао која му се савршено јасно оцртавала пред очима спроводи у дело без прецизних математичких анализа, и данас је предмет многих истраживача. Самог Теслу је ова способност у почетку забрињавала јер су замишљене слике биле понекад толико јасне да их је било врло тешко разликовати од реалног света. Компетентни којима је о овој појави говорио, приписивали су је његовој урођеној сензитивности.

У наставку су само неке од занимљивости из Теслиног живота и проналазаштва:

- Тесла је 3. јула 1889. одлучио да одврне трансформатор до краја да види шта ће се десити... Прве муње су биле дуге око метара, а касније пет, па и 15 метара. Оне од 25 метара су изазвале грмљавину. После 30 и 35 метара грмљавина се чула у кругу преко 40 километара! Када је настала тишина, Тесла је љутито позвао електрану да пита зашто су га прекинули усред експеримента, али је добио одговор да је управо његов експеримент крив што у граду не гори ниједна сијалица!

- Тесла је, познато је, више пута у шали, са својим пријатељем,

писцем Марком Твенем, изазивао благе земљотресе на Менхетну, где је тада била његова лабораторија. Тесла је говорио да је могао и Земљу да преполови, што су многи сматрали претераном изјавом.

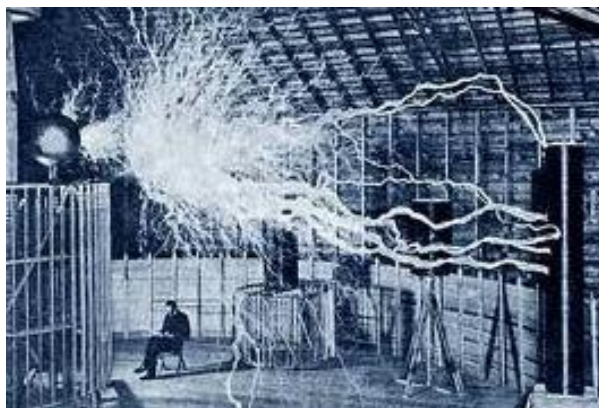
- Помоћу овог торња Тесла би црпио енергију из јоносфере. Нажалост, није имао прилику, јер је човек који је финансирао изградњу, чувши да ће енергију користити цела планета, те да он неће имати велики профит, прекинуо доток новца. („Теслино тајно оружје“, Беокњига, Београд 2002.)

„Био сам очаран описом Нијагариних водопада који сам пажљиво прочитао – а у машти сам замислио велики точак који покрећу ови слапови. Рекао сам ујаку да ћу отићи у Америку и тамо остварити свој пројекат. Тридесет година касније, видео сам како се моје идеје остварују на Нијагари и дивио се недокучивој тајни ума.“

Данас на Нијагари постоји више електрана, како на канадској тако и на америчкој страни. Укупна производња достиже вредност од 4.4 милиона килвата електричне енергије. На Нијагариним водопадима се, на америчкој страни, налази споменик Николи Тесли. Поводом 150 година од рођења овог научника канадске власти су прихватиле предлог цркве Светог Ђорђа у Онтариу да и на својој страни поставе споменик овом изузетном човеку.

Једини је научник словенског порекла по коме је нека мерна јединица добила име.

Задње дане свог живота провео је сам, у соби 3327 у хотелу „New Yorker“, напуштен од стране људи, дружећи се са голубовима... Умро је пре седамдесет година, на православни Божић, 7. јануара 1943. године.

Припремила: Светлана Петровић, професор електротехнике

100-ГОДИШЊИЦА ОД БАЛКАНСКИХ РАТОВА, 1912-1913

Балкански ратови били су завршетак тзв. „источног питања“, што је онда значило опредељење за Европу и протеривање Турске. Тада се промовисала доктрина „Балкан – балканским народима“. Велике силе, Аустроугарска и Немачка, желеле су да искористе османску пропаст за своје циљеве, а на штету балканских држава.

Победе у балканским ратовима славе се у Сплиту, Загребу, Шибенику, а јачају омладинске групе (попут Младе Босне). Ови ратови покренули су Први светски рат, јер је дошло до тога да једна Србија, којој је тада намењено уништавање, постаје већа и као светионик светли Словенима унутар Аустроугарске.

У бици на Марици српство се свело на војску браће Мрњавчевић. Кнез Лазар је молио и опомињао клетвом:

„Ко је Србин и српскога рода, а не дошо у бој на Косово не имао од срца порода ни мушкога ни девојачкога, од руке му ништа не родило, рујно вино ни пшеница бела рђом капо док му је колена“.

Српство се премишљало и рационално вагало шта му се више исплати. Цена је колективно плаћена.

„...снажна бивша негда Србија мртва лежи.

Народ без свести стење, јер страсти је трзају мртву,

И слепоћа духа црни јој ископа гроб.

Где је Србије гроб? Је л Косово? Марица? Прилип?

Ах, сва бедна земља општи плачевни је гроб!...“

Ј.Стерија Поповић (1854.)

Ако Мрњавчевићима и кнезу Лазару није успело да мобилишу све српство у осудним тренуцима, требало је да прође пет векова па да краљ Петар окупи нараштај са којим је био загарантован успех. Наиме, никада пре Првог балканског рата, није забележено да је мобилизација имала такав одјек и да је извршена у рекордном року. Србија је спровела најуспешнију мобилизацију у историји ратова-пешадијске јединице за четири, а коњица и артиљерија за шест дана (230.000 војника са 230 топова). Уз то, 20.000 људи се пријавило више од планираног броја. Тако су формиран и прекобројни пукови. Сви су тада осећали понос и срећу што су Срби и што припадају генерацији која изводи тако огромно дело.

Митрополит Србије, Димитрије, после молебствија у Саборној цркви 5.10.1912. беседи:

„Побожни Срби, тамо се наша поробљена браћа моле Богу више од пет стотина година. Сваки дан тако кроз сузе шаљу Богу молите, и те сузе њихове, сузе вапаја мученичког, горко падају пред престо Божији.

Бог види правду њихову и зна тешка страдања њихова, али је немилосрдна људска себичност, која је све до сада ометала њихово избављење. Па ипак је, ево, куцнуо на почетку жељени час. Увређена правда Божија јавља се, као осветник потлачених паћеника. Наша браћа по крви и вери удружише се с нама, да заједничком снагом ослободимо вековне мученике...“

Срби су, коначно, схватили да морају бити јединствени. Кажу, било је то доба када су Срби и њихови водећи људи били посвећени врлини. Ако је феудална господа издала, у време балканских ратова српски народ је предводила истинска стваралачка елита, богата духом и физички спремна да се жртвује на делу, а не само причом. Разарање Старе Србије вршено је под турском влашћу безобзирно, дивљачки. И после Берлинског конгреса народ је страдао. Убијање, одвођење у Азију, и до последњег дана, насилно расељавање и покрштавање, непризнавање вере, језика и имена српског били су основ турске управе. Упркос томе, ослободиоци 1912. се нису понашали осветнички. Српска војска се обавезује да буде верна

Светим заветима: „Према побеђеном непријатељу и непријатељу који се преда, будите човечни и милостиви, јер он тада престаје да буде непријатељ него остаје само човек, а према човеку треба бити човечан. Куће, имања, част и образ побеђеног непријатеља и његове породице штедите и штитите као и куће, имање и част сопственог народа, јер то не захтева само човечност и наша православна вера, него и то доликује јунацима“, речи су престолонаследника Александра Карађорђевића пред полазак на југ.

Ратне циљеве Србије 1912.г. веома јасно и добро је изложио Јован Цвијић у чланку „Балкански рат и Србија“, објављеном те године на енглеском и српском језику. Он је најпре одредио географску област за које се везују интереси Србије у том рату. То је „Стара Србија“ (у коју спада Новопазарски санџак, Косово поље, Метохија и неке области јужно од Шар - планине), која узаним појасом излази на Јадранско море око Скадра, Љеша и Драча. Он

Први балкански рат завршио се 30. маја 1913. миром у Лондону, тако што је Турска потиснута са Балкана, задржавши мали европски појас око Истанбула. Србију је враћена Раика, Косово и Метохија до Шар - планине, Македонија је подељена између балканских савезница, а велике силе су створиле аутономну Албанију.

Линија разграничења од Турске након Првог балканског рата: Енос – Мидија.

У Другом балканском рату Турска ће повратити Једрене.

наводи да у Србији, само од 1876. има око 150.000 протераних Срба „који имају тапије од својих земаља... и чекају тренутак да заузму опет своју имовину“... Ратна прокламација краља Црне Горе, Николе Петровића, употпуњује осећање узвишеног чина: „Црногорци!

Вашијем мушким кораком похитајте онамо гдје се страда, гдје се мучи, гдје се плаче. Нека повезана браћа Старосрбијанци час прије угледају ваше славне барјаке, нека рекну: „Ево браће, ево осветника испод Ловћена... и сад нијесмо више ми сираци ни робови“. Нека се благословом Божијим и Светог Петра остваре снови из моје младости, кад сам пјесмом наговјештавао овај знаменити дан и загријевао српске груди вјером да:

*Онамо, намо! Да виђу Призрен!
Та то је моје- дома ћу доћ!
Старина мила тамо ме зове,
Ту морам једном оружан поћ.
...Онамо, намо, за брда она,
Милошев кажу, пребива гроб!...
Онамо!...Покој добићу души
Кад Србин више не буде роб.*

уништио гром. Нове власти после 1945. дозволиле су да се кости српских војника разнесу, па су чак коришћене и за вежбе студената на Медицинском факултету у Скопљу. До данас није обновљен.

Први балкански рат је трајао нешто дуже од седам месеци, али је војно добијен после неколико седмица. Од 8. октобра, када је почео рат, до Кумановске битке (23/24. октобар 1912.), српска војска је у брзом маршу ослободила Стару Србију и затим продрла у Македонију. Битољ је ослобођен 19. новембра.

Дирљив је био сусрет српских војника са Прилепом, градом Марка Краљевића, и другим местима српске прошлости, опеваним у народним песмама. Легендаран је био и марш Дринске дивизије другог позива преко албанских врлети. Газећи дубок снег, планинске потоке и набујале реке, за само десет дана она је избила на јадранску обалу. Претње из Беча Србији, показале су да је теже било одржати ратне добитке, а убрзо избијање Првог светског рата учинило је да успеси у Кумановској и бици на Битољу падну у заборав и сенку у односу на славу Цера и Колубаре.

Британски листови су Други балкански рат коментарисали речима да је „напад Бугара на Србију и Грчку резултирао осветничком правдом“. Када су били у питању српски интереси везани за излаз на Јадранско море, Британска штампа је објавила да њена влада неће опалити ниједан метак, било да помогне Србији да добије луку, било да је спречи да то не оствари.

*Тачан број погинулих се не зна...
Ужичани су мобилисали око пет хиљада бораца у 4. пук Дринске дивизије. Највеће губитке имали су на Бакарном гувну- 1500 избачено из строја, око 100 погинулих и 100 рањених.*

Снежана Недељковић

*Зебрњак:
брдо у Кумановској равници (511м надм.вис.) и на њему спомен-костурница погинулих у Кумановској бици у којој је погинуло 1.207, рањено 5.212 војника, а нестало 603 ратника. Споменик је дело Момира Корнуовића (пројектовао и некадашњу Соколану у Ужицу), грађен од базалта и армираног бетона, висок 48,5м. Маја 1942. бугарска војска је срушила 2/3 ове светиње, тврдећи да ју је*

БЛАГО СРПСКО

Основна обележја једног народа су језик, вера, држава и развијена национална свест. Језик сваког цивилизованог народа живи и развија се у два вида - говорном и писаном. Да би се успешно писало на једном језику, мора да постоји писмо које му је прилагођено и, наравно, уређено правописом. Стари Словени, међу којима су били и преци данашњих Срба, добили су писмо још у деветом веку. Али, пошто су аутори тог писма, Константин (Ћирило) и Методије, били Грци, као странци нису у потпуности осетили све нијансе фонетског богатства словенског језика. Коју деценију касније, на темељу њихове глаголице појављује се ново писмо, састављено од 45 знакова, и сва словенска племена ће га врло радо и брзо прихватити. Ћирилица, како ће је у знак почаст Словени назвати, невероватно брзо рашириће се свуда где се чула словенска реч. То писмо, као и старословенски, који је као први словенски књижевни језик писан њоме, постаће стуб развоја културе свих словенских народа. Код нас се при манастирима стварају преписивачке школе, а поједина дела тада настала драгоцени су споменици тог времена. Најстарија књига која је из тог времена доспела до нас је прави драгуљ наше средњовековне културе, Мирослављево јеванђеље. Настало крајем дванаестог века, у најранијим данима осамостаљивања српског књижевног језика, данас је сведочанство целог једног миленијума српског трајања и живота на овим просторима, али и споменик изузетне уметничке вредности.

Управо у тренутку када се полако из племена издвајају данашње словенске нације, хришћанска црква се цепа, делећи словенске територије на два дела између којих ће почети да ниче невидљиви зид, кудикамо чвршћи и јачи и од оног много млађе, берлинског, који ће, такође, раздвојити две идеологије. Како су се Срби нашли са обе стране те границе, то ће за наше сународнике кроз време бити извор много невоља, као да им предстојеће робовање Турцима неће бити довољно. Границе међу народима, верама и културама не могу се повући лењиром, нити се делови територија могу одрезати ножем. Управо писмо, ћирилица или латиница, постају први дистинктивни знак националне и верске припадности. Они којима је Византија била у срцу, наставили су да користе своје писмо, док су они који поклекосе пред агресивним Римом, постепено занемарили своје историјске везе и прихватили наметнуту им латиницу. Од тада, па до наших дана, у деловима данашње Босне и Хрватске српски народ биће изложен огромном притиску католичке већине за асимилацију и покатоличавање. Када се током турске

владавине на тим просторима на сцену уведу и ислам, доћи ће до изједначавања вере и нације, што ће само проширити територију и повећати обухват становништва које је трпело због своје вере. Притисци за промену вере на тој заједничкој територији сада долазе са две стране. Пошто је национална припадност неодвојиво везана са вером, питање очувања православља постало је кључно национално питање. У условима испреплетаности народа три вере који говоре истим језиком, народна традиција, али и писмо које се користи, постају тако најбитније обележје националног бића.

Тешко је било очувати српско национално биће током аустроугарске владавине, када се након Велике сеобе број Срба са друге стране хришћанске границе осетно повећа. Марија Терезија посебно, желела је на својој територији једноверност и покушала да разним мерама сузбије православље. Као једно од обележја, прва се на удару нашла ћирилица. Донета је наредба којом се забрањује њена употреба. Срећом, захваљујући својим ратничким заслугама на одбрани јужне границе црно - жуте монархије, Срби су низом политичких акција успели да сачувају право на употребу свог писма.

Други тежак период по ћирилицу наступа у двадесетом веку. Након стварања Краљевине Југославије, због смиривања узаврелих националних страсти, требало је гушити српство како се остали народи у њој не би осећали инфериорно. Зато је током Шестојануарске диктатуре краљ Александар хтео да забрани употребу ћирилице подилазећи тако Хрватима који нису желели останак у тој држави. Глас разума и науке овог пута био је јачи од политике и до тога није дошло. Чувени лингвиста Александар Белић успео је залажући свој научни ауторитет да наговори краља да то не чини, објашњавајући му место и улогу ћирилице у српском националном бићу. Када на почетку Другог светског рата Хрвати немачку окупацију протумаче као ослобођење од Срба и формирају Независну државу Хрватску, један од првих докумената који та творевина доноси, био је забрана ћирилице, а старе

руком писане књиге завршавају на ломачама...

Зато готово невероватно звучи да је ћирилица несметано коришћена током четири године немачке окупације.

Онда долази 1945, победа нове идеологије и најтеже искушење наше азбуке. Да се други не би осећали угрожено од најбројнијег народа, српско име све тише се изговара, а као једно од најкарактеристичнијих обележја, његово писмо, повлачи се у други план. Томе су свесно или несвесно, допринели и сами Срби који су своје писмо доживели као нешто застарело и мање вредно, па су у знак лојалности новим властима прелазили на латиницу. Да је писмо неодвојиво од језика, показује и резултат чувеног Новосадског књижевног договора 1954. чији је циљ био стварање заједничког књижевног

ВУКОВА ЋИРИЛИЦА

Аа	Бб	Вв	Гг	Дд
Ћћ	Ее	Жж	Зз	Ии
Јј	Кк	Лл	Љљ	Мм
Нн	Њњ	Оо	Пп	Рр
Сс	Тт	Ћћ	Уу	Фф
Хх	Цц	Чч	џџ	Шш

□ знакови које је увео Вук Караџић

језика Срба и Хрвата. Требало је и на тај начин смањити удео српства у сада новој Југославији. Језик којим су Срби хиљаду година говорили, на коме се заснива дугачка историја народа, тада је једноставно преименован у српскохрватски, односно хрватскосрпски. Усвојен је принцип да су оба писма равноправна, али од те равноправности није било ништа. Занимљиво је да чак ни они који су инсистирали на таквом решењу нису прихватили овај накалемљени термин. Припадници других вера и нација наставили су да свој језик зову као и до тада, користили су и своје писмо латиницу као и до тада, а Срби напрасно прговорише новим. Како је тај појам улазио у употребу, тако је ћирилица испадала и падала у заборав, а латиница

неосетно остваривала дугогодишњу жељу давно почивше Марије Терезије.

Временом је тако латиница залазила у све поре живота. Заборавили су тада Срби савршеност ћирилице, њену јединственост да једном знаку одговора један глас и обрнуто. Заборавили су и труд Вука Караџића, који је цео свој живот посветио ћирилици и језику пролазећи кроз невероватна искушења, жртвујући своју породицу идеји. Заборавили су и богатство своје усмене књижевности у којој је садржано целокупно колективно сећање. Заборавили су тиме Срби и својих хиљаду година претходне историје... Тада једино црква и неки дневни листови чувају и негују наше старо писмо. Али, и улога цркве у том времену прилично је умањена, па њен став и нема неку тежину. Остају тако дневни листови Вечерње новости и Политика који нису поклекли у том тешком времену. Ускоро се појављује нови медијум, али са врло снажним утицајем на становништво, телевизија која дуго користи искључиво латиницу. Чинило се да је процес дећирилизације Срба успео и да је велика жеља Марије Терезије и НДХ надбискупа Алојзија Степинца испуњена.

Самим тим, Срби су добровољно спровели оно што су други покушавали неколико стотина година. Сами смо занемарили своју богату, бурну и врло значајну историју.

Занемарили како је кроз деветнаести век и део двадесетог истицано да је ћирилица једно од најсавршенијих писама на свету. Заборавили смо колико је наших сународника током времена страдало само зато што су Срби. Дали смо за право целатима који су у име једноверности НДХ српским телима пунили херцеговачке јаме, прешли преко јасеновачких жртава... Заборавили смо колико је то питање било осетљиво у прошлости кад су напади на све што је представљало израз самосвојности нашег народа били изузетно снажни и када је отпор томе био питање опстанка. Сви знамо колико је муке видео Вук Караџић међу Србима у Аустро - Угарској кад је у своју азбуку уврстио слово *J* преузевши га из латинице. Реакција на то била је веома бурна уз аргументе да Вук на мала врата жели да Србима понуди другу веру и да их све покатоличи. Каква је само опасност препозната у једном слову, а онда без буке и борбе прихватисмо цело писмо.

Међутим, крајем осамдесетих долази до срског националног буђења и Срби ће се сетити свог писма и наредних двадесетак година ћирилица постаје основно српско писмо. Чак је добила и своје место у Уставу у коме и данас стоји да је у Србији у званичној употреби српски језик и ћирилично писмо.

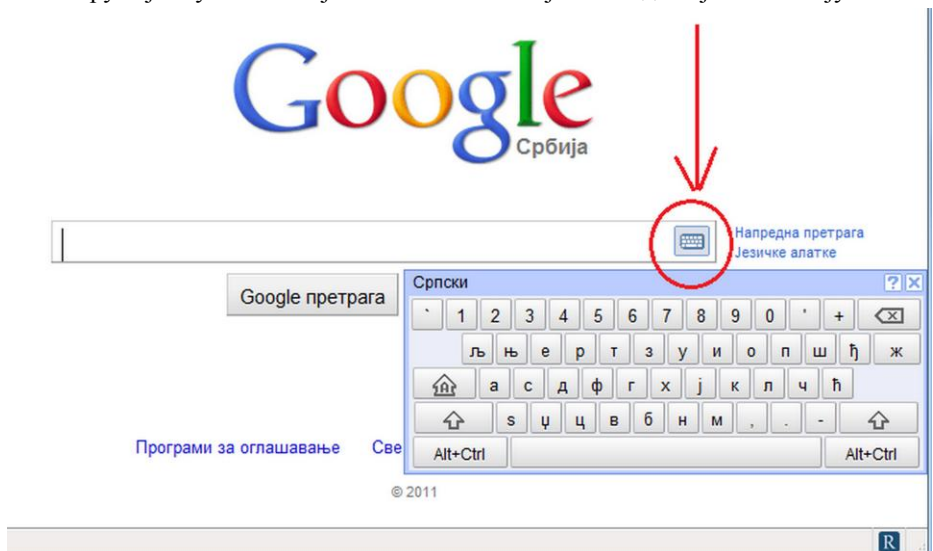
Заборавили смо чак оригинални назив свог писма и данас га све мање користимо. Свако може да се запита када је последњи пут уместо ћирилица

своје писмо назвао азбука. Овај назив такође сведочи о нашој вези са византијском традицијом и грчком културом као симболима изворног хришћанства. Грци своје писмо зову алфабет, према именима првих слова њиховог писма. Тако је наша ћирилица заправо азбука, према прва два слова старе ћирилице аз и буки.

Национална еуфорија која нас је захватила крајем осамдесетих година брзо се стишала, тако да смо данас поново почели да своје писмо, али и језик заборављамо. Довољно је прошетати се улицама и погледати називе радњи. Не само да је тешко пронаћи ћирилични натпис, већ и српски назив. Све више подлежемо американизацији сакривеној под еуфемизмом глобализација, па су нам у језику све одомаћенији аналитички изрази попут кул, супер, сурф, гуглање, лајковање... Нове технологије донеле су нове проблеме. Мобилни телефони углавном немају нашу ћирилицу, а и ако је имају, слање такве поруке вишеструко је скупље. На тај начин

ученичке радове куцане упрошћено и неприродно "ошишаном" латиницом. Као и на другим пољима, и ту смо остали ускраћени за потпуно истицање своје самосвојности.

Народи који држе до себе, који брину за будућност, чуваће прво своју традицију и на основу ње правиће себи место у временима која долазе. Зато им је неопходно да очувају своја обележја, међу којима је језик на првом месту. Ту би добар пример требало да нам буде Француска која љубоморно чува свој језик од туђица, где се највише националне институције баве очувањем чистоте француског језика. Код нас тренутно ни Матица српска ни Институт за српски језик Српске академије наука не раде на очувању језика иако им је то примарна делатност, тако што би инсистирали код државних органа да их заштите, тако што би популаризовали њихову употребу. Зато је могућ апсурд да Хрватска академија знаности сад почиње да присваја ћирилицу јер кроз њу добијају оно што им највише недостаје – миленијум

осуђени смо на употребу латинице у нашој свакодневној комуникацији популарним сервисом кратких порука. Међутим, ту чак не поштујемо ни латиницу прилагођену српском језику, већ користимо ону такозвану ошишану, без дијакритичких знакова или квачица, како их популарно зовемо. У свету рачунара мало је светлије, захваљујући смислу за бизнис и космополитизму Била Гејтса, који нам је омогућио да на рачунару ипак можемо да користимо ћирилицу. Изостало је, међутим, залагање наших рачунарских стручњака и дизајнера који би за ту прилику створили лепезу нама карактеристичних типова слова. И поред тога, многи су лењи да траже поједине знакове на тастатури, па су изабрали латиницу, али ни то нисмо урадили како треба. „Кад смо изгубили своју ћирилицу, што бисмо чували туђу латиницу“, мото је оних које мрзи да са само неколико потеза подесе своје рачунаре на ћириличну тастатуру. Зато ћемо видети електронску пошту, разне натписе, чак и на државним институцијама, па и

државности, културе и традиције.

Крајње је време да схватимо да питање употребе ћирилице није само техничко питање попут избора средства за писање, већ једно од кључних националних питања. Док чекамо да се држава и њене институције пробуде и схвате да се будућност гради на историји и традицији сопственог народа, а да је она увек изнад дневне политике, чувајмо и негујмо своју најчвршћу везу са прошлошћу којом и те како треба да се поносимо. Немојмо се стидети писма које нас везује са Тројеручицом, Немањинима, Бановић Страхињом, Хиландаром, Дечанима, Грачаницом, Пећком патријаршијом...

Да ли можда несвесно не помажете онима који све то желе да нам отму?

Којим писмом пишете свакодневно?

Бранко Николић

ЈЕСТЕ ЛИ ИКАД РАЗМИШЉАЛИ О РЕЧИМА?

Јесте ли икад размишљали о речима? О обичним, свакидашњим нашим речима, које сте изговорили стотину пута? Јесте ли икад, на пример, размишљали о томе зашто кажемо: школа, супер, зашто је други дан по недељи – уторак, трећи – среда, а шести – субота? Јесте ли икад о томе размишљали?

Знате ли колико речи има у нашем језику? Колико речи употребљавамо у свакодневном говору и с колико их се може укратко препричати, рецимо, једна лепа бајка? Шта мислите: колико ви знате речи?

Немогуће је израчунати колико речи има у језицима свих народа на свету. Али приближно се зна број речи у појединим језицима: у руском, француском, енглеском, па и у нашем. Ето, рачуна се да наш језик (и књижевни и народни) има 350 000 – 400 000 речи. Толико ће их отприлике бити, према процени стручњака, у великом Речнику који се израђује у Институту за српски језик у Београду. Вук Караџић знао је, пре неких стотину педесет година, само за 45 996 речи. Толико је управо забележено у другом издању његовог Српског рјечника из 1852. године. Сматра се да наш савремени књижевни језик има око 150 000 речи.

Вук је знао и забележио само 45 996 речи, јер је то отприлике једна осмина свих наших речи. А ми, сигурно, не знамо ни толико, ни упола толико, чак ни четвртину тога броја. Ви, рецимо, знате само око 5 000 речи. Немојте се чудити! Одрастао „просечан“ човек зна мање од 15 000, а они високо образовани 20 000 – 30 000 речи. Уосталом, вама је довољно само 600 речи да се у свакодневном говору сасвим лепо споразумете, а са 300 – 400 можете препричати бајку. Ко на часу лектуре употреби 500 и више речи, заслужује оцену „пет“, па и вишу, кад би је било!

Знамо око 5 000 речи. У ствари, знамо шта оне значе и њима се у говору нормално служимо. Али о њима самима, о томе како су настале, о њиховом животу, тешко да нешто више знамо.

Уосталом, број није толико ни важан. И с мало се речи може много казати. Вук је још давно записао једну лепу народну изреку. Она гласи: „Речи треба мерити, а не бројити“.

Причамо причу о речима да бисмо их знали мерити.

ШКОЛА

Сви знамо шта је то школа и шта се у школи ради. Ту се учи, стиче се знање потребно за живот, решавају тешки и озбиљни задаци, савладавају разне науке и вештине: од науке о језику до физичке културе. То је, дакле, веома важна и озбиљна установа. Очекивали бисмо стога да тако важна и озбиљна установа има и важно, озбиљно, па чак и строго име. Али – ништа од свега тога! Изненадићете се кад сазнате шта, у ствари, значи реч *школа*, или, боље рећи, шта је некад значила.

Вероватно сте већ чули да *школа* није наша реч. У наш језик преузета је из латинског (стари Римљани говорили су *схола*) са значењем „училиште“, које и данас та реч има. Но, пре тога стари Римљани преузели су је од Грка, а у грчком језику реч *схоле*, у почетку, кад је настала, није значила „училиште“, већ нешто сасвим друго; чак, могло би се рећи, и супротно од оног што данас значи. *Схоле* је у старом грчком језику значило - „доколица“, „беспослица“, „одмор“, „забава“!

Питаћете се, сигурно: како то?! Зашто су стари и мудри Грци своја училишта сматрали беспослицом, доколицом и забавом?

Ево како је то било.

У почетку, школа у Грчкој није била оно што ће касније постати – у тој земљи и другде по свету: установа за образовање омладине. То је испрва било место где су се окупљала деца робовласника да заједнички проведу време у игри и забави. Отуда онда и назив „доколица“, „забава“. Школа је, дакле, у почетку била – забавиште. Касније се ту почело озбиљније радити и учити. Нарочита пажња посвећивала се телесном вежбању – гимнастици. И управо по томе што су се ђаци у старим грчким схолама бавили углавном гимнастиком, једна врста школе, која и данас постоји, добила је назив – *гимназија*. Гимназија је, дакле, „школа гимнастике“, мада се у наше време ученици у њој најмање баве гимнастиком.

Кад је већ реч о гимназији и гимнастици, да испричамо и то како је настала *гимнастика*, тј. да објаснимо шта је значила та реч у старом грчком језику, из кога је касније преузета у наш језик и готово све друге европске језике.

Гимнастика је потекла од грчке речи *гимнос*, што значи - „го“, „наг“, „неодевен“. Стари Грци, наиме, изводили су телесне вежбе голи, без одеће. Према томе је онда настала и *гимнастика*, што би у слободнијем преводу значило - „голишање“.

Тако су, ето, од „доколице“ и „голишања“ настале две озбиљне речи и две, у животу свакога човека, веома важне ствари: *школа* и *гимнастика*.

СУПЕР

Супер је једна од најчешћих речи у говору ђака. И говору деце и младих уопште. Тако на разна питања често добијамо исти одговор:

Како сте се провели на летовању?

- Супер!
- Како је било на журки?
- Супер!
- Какав вам је нови профа?
- Супер!

И кад се чује да, рецимо, сутра неће бити наставе, сви у хору завичу:

- Супер!

Иако се код нас тако често употребљава, реч *супер* није нашег порекла. Она потиче из латинског језика, али је, наравно, нисмо примили од старих Латина, него преко других, савремених народа и језика.

Super у латинском језику значи: „горе“, „одозго“, „над“, „изнад“, „поврх“, „више“, а у сложеним речима још и „највиши“, „врхунски“, „који је изнад нечега“. Отуда, онда, и у нашем обичном говору та реч означава нешто „над“ – неко врхунско уживање или задовољство, врхунски доживљај и сл. Стога се *супер* у датим примерима може заменити и изразима: „сјајно“, „одлично“, „величанствено“.

У вези с речју *супер* близак нам је и израз *супермен* (енгл. *Super+man* – „човек“), са значењем: „човек натприродних способности“, тачније „више него човек“, „натчовек“. Супермен је често, као што знамо, главни јунак у разним стриповима.

Реч *супер* препознајемо и у изразу *супермаркет* (енгл. *super* и *market* - трговина) – „велика трговина“ (обично са самопослуживањем), па и у придеву *суперсоничан* („надзвучан“) у изразу *суперсоничан авион* („надзвучни авион“, „авион који лети брже од звука“).

Реч *супер* јавља се и у настави, на часовима разних предмета. Тако у хемији учимо о *супероксидима*, а у граматици о *суперлативу* (другом, или, по некима трећем степену поређења придева).

А то још нису све речи у чијем се саставу налази *супер*. Па кад их већ толико има и кад их тако често употребљавамо, ред је да знамо одакле потичу и шта изворно значе. Сад смо, ето, и то сазнали. Баш – супер!

НЕДЕЉА, ПОНЕДЕЉАК, УТОРАК

Постоји у нашем језику реч *недеља* и у недељи опет – *недеља*. Ово друго, ова у недељи недеља, то је дан, дан када се не ради, „не дела“. А оно прво, она недеља у којој је још једна недеља – дан недеља, то је *седмица*, од седам дана недеља.

Дани у седмици имају своја имена. Већ знамо зашто се недеља зове *недеља* (јер се тада не ради, *не дела*). Није тешко закључити ни то да је *понедељак* – понедељак зато што долази одмах по недељи и да је *среда* – среда зато што је тачно у средини седмице: испред среде су недеља, понедељак и уторак, а иза ње четвртак, петак и субота. Знамо још и то да је *четвртак* четврти, а *петак* – пети дан у седмици и да се управо зато тако називају. Али, зашто се други дан по недељи назива уторак – то већ није лако погодити.

Шта, заправо значи У-Т-О-Р-А-К? Је ли то сложеница од речи *уто* – *рак* или *у-то-рак*? *Уторак* значи просто - „други“, тј. „други дан у седмици“. Нама је то чудно, јер реч уторак и *други* немају готово ништа заједничко, осим једног *р*. Русима је већ лакше, они то савршено разумеју. У њих се „други“ каже: „второј“, а „утотак“ (*вторњик*). И у нас је некад било тако. Од старог *втори* („други“) добили смо прво *вторник*, па *уторник* и на крају - *уторак*.

Уторак је, дакле, ма колико нам се то у први мах чинило чудним, наша реч.

За *суботу* се то већ не може рећи. Она нам је стигла издалека. Субота је доспела чак из старог хебрејског (јеврејског) језика

Сигурно ћете се изненадити: *sabbathom*, *сабатон*, односно *субота*, значи, у ствари - „дан одмора“, или просто „недеља“, „дан када се не ради“, „не дела“. Тај дан је у хебрејском зато тако назван, јер Јевреји не раде суботом. За њих је субота – недеља, а оно што је у нас недеља, у њих је понедељак, тј. радни дан.

У новије време, међутим, субота стварно постаје „недеља“. Они који имају петодневну радну седмицу заиста не раде читава два дана – ни у суботу ни у недељу. Има и много школа у које деца не иду суботом. И за њих је субота - „недеља“. Зар није то лепо: имати два пуна дана слободна и за игру и за излете, имати две „недеље“?! А некад је субота за ђаке била најцрњи дан, дан коме се нико није веселио. Тада су учитељи обично „слишавали“, тј. преслишавали оно што се учило претходних дана. Па ако се није све напамет знало, и то све од речи до речи, следовале су „буботке“ (батине). Тако је и настала изрека: „Субота – ђачка бубота“.

Ето, тако бива с речима.

Више о пореклу ових речи, али и о многим другим занимљивим речима, сазнаћете у књизи нашег познатог лингвисте Милана Шипке **Приче о речима**, у издању новосадског *Прометеја* (едиција *Популарна лингвистика*).

Текст приредила: Слађана Јањић, професор

Фудбалски клуб Слобода основан је 1925. године у Ужицу. Од самог старта Слобода представља фудбалски симбол Западне Србије. За 90 година постојања, Слобода је играла у најбољим фудбалским лигама Југославије и Србије. Слобода је позната по томе што деценијама производи познате играче. Неки од најпознатијих фудбалера који су прошли Слободину школу фудбала су: Немања Видић (капитен Манчестер јунајтеда), Радомир Антић (чувени фудбалер и тренер Реал Мадрида, Барселоне, Атлетико Мадрида итд.), Мирослав Павловић (капитен репрезентације света 1970. године), Љубинко Друловић (бивши капитен Порта), Дамир Кахриман (голман репрезентације Србије) и преко 30 играча који су наступали за репрезентацију.

Данас, Слобода игра у Јелен супер лиги. У сезони 2011/12, Слобода је поделила 4. место на табели иза Партизана, Црвене Звезде и Војводине. И у сезони 2012/13. Слобода настоји да понови такав успех и оствари завидне резултате на европској сцени. Поред ових успеха Слобода се може похвалити и са преко 500 дечака различитих узраста, који припадају млађим селекцијама и Слободиној школи фудбала и представљају велики потенцијал и будућност клуба. Слобода игра на стадиону који се налази скоро у самом центру Ужица. Максималан капацитет стадиона је 12.000 гледалаца уз могућности да се прошири и до 20.000. Стадион испуњава стандарде УЕФА са категоријом од три звезде. Просечна посета на утакмицама које се играју код куће је 6.000 гледалаца.

Градски стадион у Ужицу је стадион са више намена. Тренутно се користи највише за фудбалске мечеве

и он је домаћи терен Слободе.

Нови стадион у Ужицу незванично је отворен 9. јуна 1946. пријатељском утакмицом Слободе и Славије из Сарајева, и те две екипе су одиграле на њему и последњу утакмицу пре реконструкције 64 године касније. Званично отварање било је 24. септембра 1946. пријатељском утакмицом против Партизана, а по том датуму (ослобођење Ужица у Другом светском рату) стадион је и добио име „24 септембар”. Стадион је 1980. реконструисан, када су изграђене источна и јужна трибина.

Након пласмана ФК Слобода Поинт Севојно у Супер лигу Србије, стадион је комплетно реконструисан да би могао да задовољи УЕФА критеријуме, како би се играле међународне утакмице. Изграђена је нова западна и северна трибина, док су источна и јужна реконструисане. На западној трибини, где је капацитет 2650 гледалаца и источној трибини, где је капацитет 3348 гледалаца постављене су столице, па на стадиону укупно има 5998 седећих места.

Реновиран стадион је званично отворен 21. августа 2011. првенственом утакмицом Слободе Поинт Севојно и Партизана, а домаћин је славио са 2:1.

Највећа посета на овом стадиону је била 18.000 гледалаца на мечу Купа Маршала Тита 1967. против Црвене звезде.

Ужичка фудбалска публика надалеко је позната свима који су икада гостовали у граду крај Ђетиње. Од како је фудбала у престоници Златиборског округа постоји и ватрено навијање, али организована навијачка група са свим својим карактеристикама постоји од 2005. године, а име јој је Freedom Fighters. Фајтерси увек бодре свој клуб са јужне трибине и препознатљиви су на навијачкој сцени по својим прелепим и иновативним кореографијама. Боје које користе су традиционалне Слободине боје – црвена и црна. Оно што посебно краси ову групу је хуманитарни рад којим се баве од свог настанка.

Слободу многи поистовећују са градом Ужицем, то јест Слобода је одувек била прави градски клуб. Тако су и Фајтерси у почетку заговарали локалпатриотски концепт и базу својих навијача правили искључиво у Ужицу. Међутим, овај навијачки покрет и Слободу као клубу и грађани изван Ужица почели да препознају као симбол спорта, поштења и борбе за праве вредности. Тако данас поред Ужица навијачке базе постоје и у Пожези, Ариљу, Бајиној Башти, Пријеполу, Златибору, па чак и у Панчеву, Београду и другим местима.

Отворено је 20. новембра 2012. место које представља још једну црвено - црну тачку на мапи Ужица, још једно место окупљања свих оних којима је Слобода у срцу, а тавих је много. Red Black shop је право место где свако може наћи нешто за себе, а такође, и пригодан поклон за пријатеље (www.redblack.rs)

СОКОБАЊА!

(СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ У ПРЕТХОДНОЈ ШКОЛСКОЈ ГОДИНИ)

ПЕТЉА – лист Техничке школе „Радоје Љубичић“, Ужице

РЕДАКЦИЈА: Милош Марјановић, Милорад Смиљанић, Дејан Стаменић, Теодора Аћимовић, Зорица Ђурић, Биљана Аксентијевић, Станислав Тодоровић и Радомир Тошић

НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ: Биљана Аксентијевић, Теодора Аћимовић, Кристина Цицварић и Невена Кутлешић

ШЕФ МАРКЕТИНГА: Љиљана Милић, директор

ЛОГОТИП НА НАСЛОВНОЈ СТРАНИ: Драган Нешић, професор

КОМЈУТЕРСКА ОБРАДА И ПРИПРЕМА ТЕКСТОВА: Зорица Ђурић (професор) и чланови Секције рачунарства и информатике: Бојана Селаковић, Немања Цветковић, Јована Митровић, Милунка Станимировић, Гојко Обрадовић

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИЦИ: Радомир Тошић, професор и Зорица Ђурић, професор

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИЦИ: Биљана Аксентијевић, професор и Станислав Тодоровић, професор

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ: ТШ „Радоје Љубичић“ (за „Петљу“), Улица Николе Пашића 17, 31000 Ужице, тел/факс: 031/513171; E- mail: tgsf@open.telekom.rs; www.tsradojeljubicicue.edu.rs

ШТАМПА: „Братис“ Ужице